SOMERO-SEURAN KESÄ 1965

←

Jo perinteelliseksi muodostunutta Someron päivää vietettiin 18. 7. erinomaisen sään vallitessa ja runsaan juhlakansan täyttäessä Riutan torpan pihan. Valok. Esko Rosenlund.

→

Johannes Vanhala ja Martti Olander lankunsahauksessa. Valok. Pekka Kujanpää.

Reino Mäkelä soittaa Suutelan pukinsarvella. Valok. Olavi Virtanen.

←

Somero-Seuran kunniakirjan saivat Jalmari Maaniitty, Helmi Saarinen, Väinö Laurinen, Unto Koivaara, Matti Soini ja Eero Suutela. Valok. Pekka Kujanpää.

→

Kotiseuturetkeläisiä Kerkon pihamaalla. Keskellä "tanssaa" Somero-Seuran sihteeri Helvi Nurmi. Valok. Anna-Mari Aura.

UNTO KOIVAARA

Vanhaa Hämeen Härkätietä etsimässä

Aku Keinänen, kapteeni evp., on vaarinpäiviä viettäessäänkin puuhakas mies. Viime aikoina on hänen harrastuksensa ja tutkimisintonsa kohteena ollut vanha Hämeen Härkätie. Se on niin vanha asia, että tiedemiehetkin kirjoittavat siitä hyvin pyörein sanakääntein, eivätkä heidän karttapiirroksensakaan ole kuin aivan summittaisia, kuten hyvin on ymmärrettävissäkin. Aku Keinänen on tutkinut kirjoja, penkonut arkistoja ja haastatellut vanhoja ihmisiä, jotka ovat tallettaneet perimätietoja ties kuinka kaukaa menneisyydestä. Perimätietojen kertojina ovat olleet mm. Kalle Korpi-Seppälä, Anselmi Talonen ja Jalmari Viljanen. Sen lisäksi Aku on suurilla saappaillaan (n:o 50) ottanut toisenkin askeleen etsiessään jälkiä vanhasta Hämeen Härkätiestä. Mielellään Aku kertoo Härkätiestä ja sen muinaisista kulkijoista. Eiköhän kannata panna paperille, mitä hänellä on kerrottavaa.

Suomen kuuluisimpia vanhoja teitä on Turusta Someron kautta Hämeenlinnaan vievä Hämeen Härkätie. Aurajoen ja Paimionjoen rantoja seuraillen se on vuosisatojen ajan johdattanut matkaajia Somerolle ja täältä halki korpimaiden Hämeenlinnaan. Matkan puolivälissä sijaitseva Somero on jakanut tien kahteen osaan siinäkin mielessä, että osat on tunnettu myös eri nimillä. Turun-Someron väliä mainitaan nimitetyn Kalevantieksi eli Turkutieksi ja Someron-Hämeenlinnan osuutta Härkätieksi, jolla kuitenkin on tarkoitettu myös koko tietä.

Tien syntyvaiheet ovat täysin hämärän peitossa, mutta vanhojen erä- ja ratsupolkujen arvellaan tässäkin tapauksessa olleen tien alkuna. Helppojen maastojen seuraamisesta on aiheutunut tien mutkaisuus. Aikojen kuluessa tietä on useaan otteesen ja monin paikoin oiottu, mutta varmaan vielä on käytössä osia, jotka ovat kenties aivan alkuperäisiä. Someron ja Hämeenlinnan välillä oleva vaikea mäkimaasto on pakottanut tien mutkille, joilla ei liene enää vertaa maassamme. Se on todellinen museotie jatkuvine mutkitteluineen, nousuineen ja laskuineen, ja se pitäisi sellaisena säilyttääkin. Siinä olisi ihmettelemistä tulevilla sukupolvilla, sitten kun kaikki Suomen tiet on oiottu.

Aulis Ojan mukaan (Someron Historia) Somerolta Turkuun on ollut kaksikin muinaistietä. Kalevantien eli Turkutien ikivanha suunta vei Talvisillan, Häntälän, Kerkolan, Kuusjoen, Vaskion ja Paimion kautta. Toisen tien Oja kertoo kulkeneen Paimionjoen vesistön rantoja seuraillen. Someron alueella tie kulki vesistön eteläpuolella. (karttapiirros S. H. I siv. 20) Tätä tietä Oja nimittää Härkätien edeltäjäksi.

Vilho Niitemaa Hämeen historiassa olevasta karttapiirroksesta päätellen näyttää tarkoittavan Kalevantiellä viimeksi mainittua tietä eikä Talvisillan suuntaan lähtenyttä kuten Aulis Oja. Kun Niitemaan maininta ja piirros koskevat keskiaikaa, merkinnee se sitä, että Paimionjoen rantoja seuraillut tie oli siihen mennessä muodostunut tärkeämmäksi ja niin saanut Kalevantien eli Turkutien nimen vähempimerkityksselliseksi jääneeltä, alkuperäiseltä Kalevantieltä.

Milloin Turkutie on siirretty vesistön pohjoispuolelle, ei liene määriteltävissä. V. 1463 asiakirjoissa ensi kerran mainittu kylännimi Sillanpää on antanut aiheen olettaa, että siinä olisi ollut vesistön ylityspaikka ja että tie tuolloin jo olisi ollut pohjoispuolella.

Senkin jälkeen kun Härkätie on saanut suunnilleen nykyisen suuntansa, on sitä varmaan aikojen kuluessa monin kohdin oiottu. Esim. Åvikin kartanon kohdalla tie on mennyt päärakennuksen ja joen välistä. Vasta tämän vuosisadan puolella kartanonomistaja A. E. Haggrén siirrätti tien nykyiselle paikalleen.

Rautelan nummella tie on aikaisemmin kulkenut lähempänä järveä, pitkin harjun selkää. Vanhaa tietä on edelleen käytetty metsätienä, ja niin se on tänä päivänäkin hyvin nähtävissä ja kuljettavissa. Turusta päin tultaessa vanha tie erkanee Kertunsalon tienviitan jälkeen hiukan oikealle ja tulee ennen Leporinnettä (Aukio) takaisin nykyiselle tielle. Vahinko vain, että Rautelan sorakuoppa on katkaissut tuon idyllisen kauniin metsätien.

Edelleen Somerolle päin tultaessa Raiojan jälkeen Salmelan mailla tie on kaartanut hiukan oikealle. Vain muutamia vuosia sitten vanha tienpohja oli vielä näkyvissä.

Ennen sairaalaa olevan Jaatisen torpan kohdalta vanha tie on perimätiedon mukaan suuntautunut kohti isoa pappilaa, halki ns. Ryssänpellon ja pappilan metsän. Pappilasta tie on mennyt Jaatilanjoen suuhun, jossa on ollut kahlaamo. Paikka on varsin matala, ja joen pohjassa on vieläkin hirsiä. Ne on sinne pantu pehmeän pohjan vahvistukseksi, kertoo perimätieto.

Nykyisen Joensuun kylän läpi tie on mennyt jostakin Ali-Aukustin ja Ali-Seppälän kautta, ehkä nykyisen Antintien suuntaan, kääntyen kohti Pärnämäen vasemmassa reunassa olevaa Yli-Seppälää. Sen jälkeen tie onkin vanhalla pohjalla ja vie läpi Kultelan kauniisti myötäillen metsänreunan kallioita.

Pajulasta tiedetään ainakin yksi entisen tien poikkeama. Tie on mennyt Torkkomäen kievarin pihan kautta. Pitäjän rajalla tie on taas poikennut jonkin matkaa oikealle kiertäessään edessä olevan jyrkän mäen.

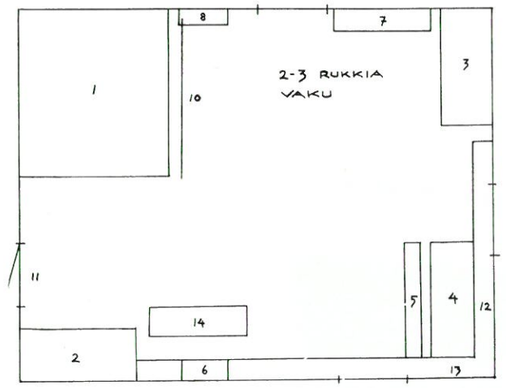

T u p a : 1 uuni ja totto 2 parisänky 3 sänky 4 pöytä 5 pöytätuoli 6 seinäkaappi 7 astiakaappi ja -hylly 8 puulaatikko 9 vesisaavi 10 liäkinorsi riippui katosta, siihen ripustettiin ulkotöissä kastuneet vaatekappaleet kuten sukat kuivumaan. 11 kirveskori oven päällä ja tikkuorret katossa 12 seinäkello 13 lusikkakori 14 höyläpenkki. Kangaspuut pystytettiin tuvan perälle lähelle ikkunaa. Lisäksi 3—4 tuolia, joista yksi oli saranoitten varassa levitettävä. Tämän ääressä naiset söivät. Läpituoli oli lapsia varten, mutta sitä ei käytetty enää nuorempien aikana. Kuvaan on piirretty myös pitkä penkki, joka reunusti tuvan miesten puolta. Samalla kohtaa katonrajassa oli hylly, missä miehet säilyttivät puhdetöissä tarvitsemiaan työkaluja.

T o i s t u p a : 1 muuri 2—4 "soffa", selkänojallinen, "syrjästävedettävä" vuodesohva 5 pöytäkaappi 6 siivupöytä 7 pöytä 8 senkki, "vanhan Impron tekkoo", samoin tuvan vaku 9 arkku. Lisäksi oli ainakin neljä tuolia ja toistuvan perällä, senkin puolella, yhdenistuttava kiikkustuoli. Permannolla oli 5—6 räsymattoa ja ikkunoissa pellavaiset karteenit.

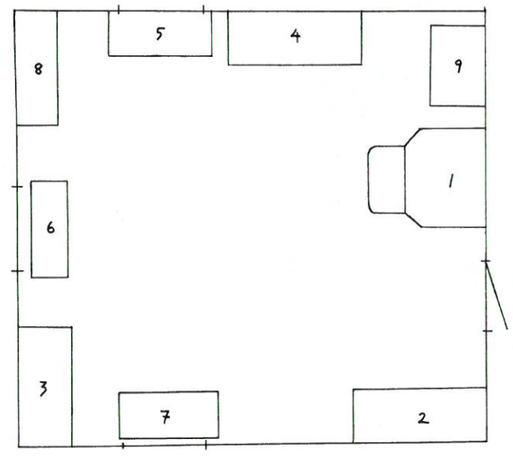

Tyytyväisyys

Miksi havitella rahaa ja hyvinvointia,
kunhan vain olen tyytyväinen!
Jos vain Jumala suo terveyttä,
olen iloinen
ja kiitollisena laulan
aamu- ja iltalauluni.

Vaikka maailmaa kutsutaan murheenlaaksoksi,
se silti on minusta niin kaunis,
sen iloilla ei ole mittaa ei määrää
eikä yksikään pääse tyhjänä poistumaan.
Kuoriainen, lintunenkin
saa toki riemuita keväästä.

Ja kun kultainen aurinko nousee
ja kultaa maailman,
ja kaikki viheriöi
ja pellot kantavat viljaa,
silloin ajattelen:
Kaiken tämän runsauden
Jumala on tehnyt minun ilokseni.

Siispä ylistän Jumalaa
ja kiitän Jumalaa
ja leijun onnellisena
ja ajattelen:
Jumala on rakkaus,
joka tahtoo ihmiselle hyvää,
siispä tahdon aina olla kiitollinen
ja iloita Jumalan antimista.

Joh. Martin Miller
suom. M. L.

Ilmestyykö Someron Joulu 1966?

Asia riippuu monesta seikasta. Eräänä on kirjoitusten saanti. Tuntuu siltä että kirjoitusten tulo olisi saatava "automatisoiduksi" ja riittävän aikaiseksi.

Pyydetään toimittamaan kirjoituksia oma-aloitteisesti, esim. Somero-Seuran sihteerille Säästöpankkiin tai tämän numeron toimittajalle jo ennen kesän tuloa.

talvella lämmitetty, joten siellä ei silloin voitu myöskään asua. Merkkinä siitä, ettei toistuvassa ole aikaisemminkaan pimeänä vuodenaikana oleskeltu, on se, etteivät sen katto ja seinät ole pärevalkeasta mustuneet kuten tuvan.) Torpassa asui Rantasen kaikkien lasten synnyttyä 12 henkeä: isäntä, emäntä ja 10 lasta (alkuaikoina myös piika ja renki, mutta silloin kaikki lapset eivät vielä olleet tulleet maailmaan). On mahdotonta enää saada tarkkaa kuvaa siitä, miten kukin perheen jäsen eri aikoina oli sijoittunut esim. aterioimaan ja nukkumaan, sillä ilmeisesti lasten kasvaessa on tässä suhteessa tapahtunut muutoksia. Tämä koskee varsinkin nukkumista. Tuvassa oli sänky ja parisänky (ks. piirrosta). Tilta Honkio muistaa, että hänen lapsuudessaan äiti nukkui pikkulasten kanssa sängyssä, isäntä ja yksi pojista parisängyn alavuoteella, muut pojat ylhäällä. Kamarissa oli kaksi sänkyä. Näistä toisessa, "päästäsysättävässä", makasi kolme tytärtä, toisessa kaksi. Suvella tyttäret nukkuivat toistuvassa, sillä torpassa ei ollut ulkoluhtia, mitä olisi voitu käyttää yöpymiseen.

Ruoka-ajaksi miehet valtasivat tuvan peräpöydän. Isä-Kalle istui yksinään patriarkallisesti pöydän takana, pitkällätuolilla häntä vastapäätä ja pöydän päässä pojat ja renki (milloin sellainen oli). Naiset söivät erikseen lähempänä tottoa levitettävän tuolin ääressä.

Tupa oli perheen elämän keskus etenkin syksyn ja talven pitkinä, pimeinä ehtoina. Tällöin turvallisten seinien sisällä surisivat rukit naisten puolella ja paukkuivat kirveet sekä suihkivat höylät miesten puolella tupaa. Ajan tapaan tehtiin Riutassakin uutterasti puhdetöitä. Koska torpassa oli verraten runsaasti karjaa, isä-Kalle joutui veistämään tavallista useammin mm. elukoitten syöttösaaveja. Siinä ohessa saattoi syntyä pikkulapsien viihdykkeeksi hakohevonen.

Vaikka tuvassa vietti näin suuri perhe iltojaan vuodesta toiseen, ei torpan tyttärien mielestä siellä ollut koskaan ahdasta, vaan tilaa oli kaikille riittämiin.

Kuten edellä mainittiin, Kalle Rantanen kuoli v. 1921. Pari vuotta myöhemmin hänen leskensä sai ostaa torpan itsenäiseksi vapaaehtoisella kaupalla. Pakkolunastuslaki ei Riuttaa koskenut, koska Rantasella oli ennestään omia taloja.

Riutan torpan päärakennusta katsellessa tulee mieleen ennen muita sen ensimmäinen isäntä Heikki Heikinpoika. Luonnollisista syistä hänen elämänvaiheensa ovat enää vain kirkonkirjatietojen ja muutamien haalistuneiden muistinsirpaleiden varassa. Hänen kuokkimansa ja jälkipolville jättämänsä kunnioitettavan suuri peltoala osoittaa, että hänen päivänsä ovat kuluneet kovassa raadannassa. Heikin pystyttämä 18-metrin päärakennus todistaa — paitsi hyvää kirvesmiehentaitoa — myös sitä, että hänellä Somerolle muuttaessaan oli rohkeata tulevaisuudenuskoa, jonka varassa hän heti aluksi rakensi itselleen sellaisen asunnon, että se tyydytti usean jälkeenpäin tulleen miespolven tarpeet ja kelpasi toistasataa vuotta myöhemmin Someron museoon edustavana ja tyylikkäänä kansanarkkitehtuurin näytteenä.

Toinen huomattava hahmo Riutan ensimmäisten isäntien joukossa on Kalle Kustaa Rantanen, josta jo on ollut saatavissa enemmän tietoja. Hänen ajastaan kertovat Someron museossa ne useat huonekalut, jotka hänen poikansa leski Lempi Rantanen luovutti sinne myydessään Riutan päärakennuksen Somero-Seuralle. Se, että nämä ja eräät muutkin esineet on osattu sijoittaa Riutan huoneissa entisille paikoilleen, on Rantasen tyttärien ansiota. Heidän kuvaustensa perusteella laadittiin oheiset piirrokset, ennen kuin Riutan huoneita ryhdyttiin sisustamaan museokuntoon. Näistä piirroksista on täytynyt sisustustyön yhteydessä poiketa vain harvoissa yksityiskohdissa, joissa on pitänyt ottaa huomioon eräitä museaalisia näkökohtia. Tämä koskee etenkin toistuvan kalustamista, koska siinä on ollut päästävä alkuperäistä suurempaan väljyyteen.

RIUTAN HUONEIDEN SISUSTUS n. v. 1900

K a m a r i : 1. muuri 2. sohva, "syrjästävedettävä" 3. sänky, "päästäsysättävä" 4. pöytä 5. seinäkaappi, lisäksi kaksi tuolia. Permantoa peittivät matot ja ikkunoissa oli pellavakarteenit.

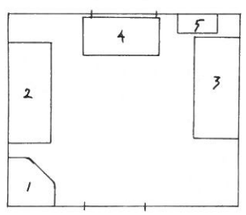

KERTTU HOVILA

Someron-Somerniemen kansallispuku

Jokin aika sitten näimme televisiossa pohjoismaiden kauneuskuningatarkilpailuissa oman maamme kaunottaren Virpi Miettisen yllä Someron-Somerniemen kansallispuvun. Sitäpä pitäjämme naisväki katseli aivan haltioissaan, ja olemme erittäin iloisia tästä pukumme saamasta huomiosta. Vielä toisenkin kerran nähtiin pukumme eräässä naisten pukuesittelyssä televisiossa.

Oman puvun hankkiminen pitäjään pantiin alulle vuonna 1953 museoneuvos Arvo Kytölän ehdotuksesta. Hän esitteli täällä eri pitäjien pukuja martoille eräässä juhlassa, jolloin asiaan yleisesti innostuttiin, ja olihan laaja lounais-hämäläinen alue ilman tällaista tunnusmerkkiä. Someron Marttayhdistys keskusteli yhteisestä hankkeesta Somerniemen Maatalousnaisten kanssa. Toimikunta agr. Terttu Sagulinin johdolla otti yhteyden kansallismuseoon ja neuvotteli asiantuntijoiden kanssa.

Perusteellisten tutkimusten jälkeen hahmottui kuva siitä, millaisessa asussa esiäidit näillä seuduin olivat liikkuneet, sillä kaikenhan täytyi pohjautua historiallisiin tietoihin, jotta puku olisi mahdollisimman aito. Kansallismuseossa säilytetään kangasta, joka on löydetty näiltä seuduilta, ja jonka laatu ja raidoitus selvästi viittaavat pukukankaaseen. Se on mataranpunaisen-, sammalvihreänsiniraitaista, ns. "flammulla" kirjailtua villakangasta, jossa on käytetty kasvivärejä. Muut puvun osat on suunniteltu muiden etelähämäläisten esikuvien mukaan. Maisteri Tyyni Vahterin tutkimusten ja asiantuntemuksen perusteella piirsi puvun luonnoksen Kansallismuseossa taiteilija Leila Vaheri.

Arja Korvenoja Someron puvussa. Valok. Olavi Virtanen.

Pukuun kuuluu hame, liivi, pusero, esiliina, tykkimyssy, tasku, valkoiset sukat ja rintahely tai helmet. Hame on raidallinen. Pääväri on mataranpunainen ja lisäksi on sammalvihreitä ja tummansinisiä "flammu"-koristeisia raitoja. Liivi on tummansininen ja nyöritettävä. Pusero ja esiliina ovat valkoista pellavakangasta, ja ne ovat runsaasti suomalaisella reikäompeleella kirjaillut. Tykkimyssy on soinnutettu hameen pääväriin ja somistettu nyplätyllä- tai tyllipitsillä. Tasku on hameen kangasta.

Rintahely on hopeaa tai uutta hopeaa. Rintahelyn sijasta voitaisiin käyttää väritykseltään sinivoittoisia helmiä, mutta niille ei ole löydetty valmistajaa.

Koska puvun esittämiseksi yleisölle tarjoutui sopiva ja juhlallinen tilaisuus Someron-Somerniemen maatalousnäyttelyssä v. 1953, oli ensimmäinen puku tehtävä omin voimin, sillä mikään liike ei ottanut sitä valmistaakseen. Kangas kudottiin Vanhalassa. Rouva Tyyne Äijälä ompeli hameen ja liivin. Kotiteollisuusopettaja Nina Haggren ompeli puseron ja esiliinan suuritöisine reikäompeleineen, ja hän myöskin esitteli puvun yleisölle maatalousnäyttelyssä. Vain tykkimyssy ja koru saatiin Helmi Vuorelma Oy:stä, ja myöhemmin liike on ottanut koko puvun mallistoonsa. Sitä sen ei ole tarvinnutkaan katua, sillä Someron-Somerniemen puvusta on tullut eräs suosituimmista kansallispuvuista.

Kansallispuku on sopiva ja juhlallinen asu kaikenlaisiin tilaisuuksiin niin kesällä kuin talvellakin. Se kertoo kantajansa arvostavan perinteitä ja kotiseudun rakkautta.

Tammelan puolelta voisi myös mainita pari vanhaa tieosuutta. Letkun kylän jälkeen tie on poikennut nykyisestä oikealle Yli-Jaakkolan kohdalla. Sillä osuudella on Kuninkaanmäki, jossa tarina kertoo jonkun kuninkaan rattaiden menneen rikki ja kuninkaan sitten käyneen uimassa läheisessä Vahaksenjärvessä. Portaan jälkeen on vanhan tien varrella Keisarlampi. Sen lähellä on niin jyrkkä mäki, että siinä on ollut kelauslaite, jota on käytetty kuormien auttamiseksi mäen päälle.

Monet kuuluisat henkilöt ovat matkanneet Härkätietä Someron halki vanhasta pääkaupungista Hämeenlinnaan tai päinvastoin. Vuonna 1963 Somero-Seuran toimesta pystytettiin Härkätien varrelle seitsemän muistokiveä kertomaan Somerolla vierailleista kuninkaallisista ja muista mahtimiehistä. Siltä varalta, että kaikki eivät vielä tietäisi, missä muistokivet ovat, mainittakoon ne tässä. Ne ovat Långsjön kartanon, Hovirinnan kievarin, Åvikin ja Lahden kartanoiden, Someron pappilan, Torkkomäen ja Juotteen kievarien kohdalla.

HELJE HORILA

Koti ja koulu kasvattajina

Ihmislapsi joutuu lyhyen elämänsä varrella monenmoisiin vaikeuksiin. Ei vielä se, että hän viattomana ja tietämättömänä aiheuttamastaan kohusta syntyy maailmaan, aiheuta hänelle henkisiä traumoja. Ei myöskään se, että vanhemmat, tädit, kummisedät, enot, kälyt, anopit ja kaimat riitelevät koko ristiäisiä edeltäneen yön hänen tulevasta nimestään, aiheuta hänelle ylipääsemättömiä ristiriitoja. Mutta kun hänet soveliaaseen ikään tulleena talutetaan kodin hehkuvasta ja varmasti turvallisesta ilmapiiristä suuren koulutalon eteen, jokin hänessä ratkeaa, nimittäin hermojen lisäksi myös itku. Rakastavan emonsa esiliinanliepeeseen turvautuen hän yrittää kaikin keinoin välttyä julmalta kohtalolta. Lapsi riistetään kuitenkin lopulta äitinsä hellästä syleilystä ja pikku-äiti palaa kotiin silmiään pyyhkien ja toivoen sydämessään, ettei hänen lastaan kaltoin kohdeltaisi ja etteivät toiset lapset opettaisi tälle tuhmuuksia.

Ajan kuluessa lapsi itsenäistyy ja kehittyy. Hän oppii jopa solmimaan kengännauhansa, jota hänen ei aikaisemmin kotona tarvinnut koskaan tehdä itse. Silloin tällöin hän saapuu kotiin kuhmu otsassa tai vaatteet rikkinäisinä. Siellä häntä odottaa kanaemo, joka on aina valmis pesemään, paikkaamaan, laastaroimaan ja lohduttamaan: Tietysti toiset pojat olivat väärässä sanoessaan sinua mammanpojaksi.

Vuodet kuluvat. Lapsi itsenäistyy ja kehittyy. Hän on kelpuutettu nauttimaan sivistyksen alkioita yhteiskouluun. Kun hänet saadaan lunttauksesta kiinni, viedään rehtorin puhutteluun ja lähetetään kotiin muistutuslappu kourassa, niin ensi järkytyksestä toivuttuaan äiti lohduttaa vesaansa: Ei se mitään vaikka katsoitkin toisen paperista, sinullahan on aina ollut vähän heikot silmät.

Usein lapsi joutuu vaikeiden ratkaisujen eteen: Koti ja koulu vetävät häntä eri suuntiin. Hän on vaikean valinnan edessä aamuisin, mennäkö kouluun vai jäädäkö kotiin. Useimmiten, jostakin perin kummallisesta syystä, koulu kuitenkin voittaa. Joskus hän saattaa myös jäädä kotiin ylirasittuneena, depression tai jonkin tuntemattoman akuuttisen sairauskohtauksen valtaamana. Jos vielä onnettomuudeksi ja aivan aiheettomasti koulu alkaa epäillä hänen olleen pelkästään yksityisellä virkistyslomalla, joutuu lapsi piinalliseen tilanteeseen, josta hänen on joskus hyvinkin vaikea selvitä, juuri sairasvuoteelta noussut kun on.

Myös iltapäivisin täyttävät lapsen mielen ristiriitaiset ongelmat. Saavuttuaan lopen nääntyneenä, hivuttavan koulupäivän jälkeen armaaseen kotiinsa, hänen tarvitsee vain avata huoneensa ovi, niin jopa on lukujärjestys osoittamassa häntä uhkaavati sormellaan, koulukirjat seisomassa syyttävinä ja arvokkaina hyllyillä, kuin oikeussalin valamiehistö langettaessaan tuomion, vihot kerjäämässä kirjoitusta vielä niin neitseellisen puhtaille sivuilleen ja rykmentillinen numeroita odottamassa, että ne sijoitettaisiin strategisesti oikeisiin kohtiin viholle.

Siis mitä tehdä? Mitä tekee lapsi, jolle kotona sanotaan: Kultaseni, sinähän pilaat terveytesi tuolla ainaisella lukemisella ja sisällä olemisella. Menisit nyt edes vähäksi aikaa ulos pelaamaan palloa. — Tai kun koulussa sanotaan: ... ja kyllähän sen arvaa, että kun vaan kaiket päivät ollaan ulkona palloa pelaamassa, että läksykirjat siinä metelissä unohtuvat. — Kaikki on suhteellista.

Jos lapsi yhäkin täysissä sielunvoimissaan ja mielenterveydeytensä säilyttäen, on käynyt läpi tämän monivaiheisten kriisien ajan, hän voi olla varma siitä, etteivät sekaiset pikkuseikat kuin sotaväki, avioliitto, appivanhemmat tai veroilmoituksen teko saa hänen sielunrauhaansa järkkymään. Koti ja koulu ovat kasvattaneet hänestä tarmokkaan, tasapainoisen, älykkään ja yhteiskuntakelpoisen olennon, jollaisena hän myös pysyy, ainakin niin kauan, kunnes hänen oma tyttärensä tai poikansa saapuu koulusta kotimuistutus mukanaan tai myöhästyy päivälliseltä jälki-istunnon tähden.

Jo satoja vuosia tätä maata asuttavat heimot ovat tunteneet olevansa samaa kansaa, ja niin ne ovat yhdessä tätä maata raivanneet, rakentaneet ja puolustaneet. Se ei ole estänyt sitä, että vielä nykyäänkin varsin mielellään sepitellään kaskuja, joissa toinen heimo esitetään hyvinkin epämiellyttävässä valossa, tai jos jutussa esiintyy omaheimoinen ja vierasheimoinen, tuo vieras jätetään auttamatta toiseksi.

Sattui silmiini Suomettaren numero runsaan sadan vuoden takaa, vuodelta 1847. Siinä on Ilomantsista muistiin merkitty satu, jonka henkilöinä ovat hämäläiset. Kertojan hienotunteisuutta lienee, että he esiintyvät nimettöminä. Hämäläiset nimittäin esitetään sadussa aivan ilmeisesti hölmöläisten synonyyminä. Näin ikään:

"Kuin Hämäläiset heinäsivät, niin se oli sää lämmin hyvin. Yksi hämäläinen kahto, ka hauki oli joessa. Hän otti viikatevarrella pistämään rupesi haukia. Viikate kuin niskan päälle tuli hänelle, niin hän kuin ähmäsi sitä haukia niin oma pää katkesi. Toinen mies kuin oli likeellä niin sille kolmans mies sano loitompaa, jotta tapoit toisen. Toinen mies joka lähellä siinä seiso, sano: en minä tappanut, vaan ite kuin näinikään ponnella pisti haukia niin sillä keinoin leikkasi päässä. Siltä kanssa mäni pää poikki näyttäessään, ja sillä keinoin näyttäessään koko joukolta. Ei jäänyt kuin yksi vaan henkiin."

RIUTAN TORPAN ISÄNTÄVÄISTÄ

ja heidän elämästään 1800-luvulla ja vähän myöhemmin

Ensimmäinen isäntä raivasi pelloksi Hirvikorven, Punasenpellon, Lähdepellon ja Kiikunmäen, joiden pinta-ala oli yhteensä n. 16 tynnyrinalaa. Tarkempia tietoja ei hänen elämästään ja toimeentulostaan ole säilynyt.

Toisen isännän, joka myös oli Heikki Heikinpoika, kerrotaan kilpailleen veljensä kanssa torpan haltijanpaikasta isä-Heikin seuraajana. Riutassa oli siihen saakka ollut kaksi taksvärkkipäivää viikossa, ja Heikin sanotaan saaneen torpan itselleen siten, että hän lupasi Kaapolle vielä kolmannen päivän, joten Riutasta tuli siten "kolmen päivän torppa". Hän kuuluu olleen kehno ja toimeton maanviljelijä, jonka aikana torppa rappeutui, mikä näkyi mm. siitä, että ojat kasvoivat pensaita täyteen eikä viljelyskalustoa uusittu.

Paremman maineen on jättänyt jälkeensä Heikin emäntä Maija-Stiina Eliaksentytär. Hän oli ollut nuorena 12 vuotta palveluksessa Harjun rantakartanossa, jossa kerrotaan olleen aatelissukuinen rouva. Tältä Maija-Stiina nähtävästi sai hyvän opin taloudenhoidossa, sillä kun hän jäätyään ensimmäisen avioliittonsa jälkeen pian leskeksi oli suostunut tulemaan Heikin vaimoksi, hänen sanottiin olleen Riutan emäntänä "hieno ihminen ja ymmärtäväinen huushollisas". Maija-Stiinan taitavuutta kuvastaa sekin, että häntä käytettiin pitäjällä pitokokkina.

Koska Maija-Stiinalla ja Heikillä ei itsellä ollut perillistä, he ottivat kasvatikseen Maija-Stiinan sisarentyttären Matilda Niilontyttären, jonka äiti oli kuollut.

Toisen Heikki Heikinpojan aikana päättyi Riutan vuokrasopimus, eikä hän halunnut sitä enää uusia. Torppaan oli tullut kotivävyksi, Matilda (Tilta) Niilontyttären mieheksi, Ihamäestä Kalle Kustaa Rantanen, joka otti Riutan haltuunsa v. 1880.

Päästessään Riutan isännäksi Kalle oli vasta 21-vuotias. Tätä ennen hän oli ehtinyt olla jo "yhdeksän laskiaista" Kiiruun viinaprännissä töissä. Harva mies kuulemma pystyi näin pitkään Kiiruulla olemaan tulematta juopoksi, mutta Kalle pystyi. Tätä aikaa muistellessaan hän kertoi, kuinka oli kerran liikkunut polttimon pimeässä varastossa (joka nykyään kuuluu rehtori Vilkille) jotakin etsimässä. Samanaikaisesti hamuili samassa varastossa joku herrasmies. Pimeässä nämä kaksi kävelivät kerta toisensa jälkeen päänsä yhteen, kunnes herra lopulta käski Kallen pysyä paikallansa. Tapaus tuntui Kallesta vielä kauan jälkeenpäinkin huvittavalta.

Kalle ryhtyi tarmokkaasti kohentamaan edellisen isännän aikana rapistunutta torppaa. Mutta hän ei tyytynyt vain korjaamaan, vaan hän myös laajensi. Hän kuokki uutta peltoa enemmän kuin puolet lisää, niin että sitä hänen aikanaan oli kaikkiaan 17 hehtaaria. Enempää ei kuulemma torpassa viljelyskelpoista maata ollutkaan. Mutta Kallelle ei riittänyt vielä tämäkään. 1890-luvulla hän osti Ketolan ja Mäntylän tilat, ja myöhemmin, n. v. 1920, Nummilan tilan. Näiden kauppojen jälkeen hänen viljeltävänään oli yhteensä 43 ha peltoa. Metsää oli ostojen yhteydessä tullut 13 ha.

Rakennuksia oli myös kunnostettava. Koska perheeseen syntyi 12 lasta, joista tosin kaksi pieninä kuoli, oli tuvan porstuan puolista seinää siirrettävä kauemmaksi peräseinästä, jotta perhe saisi enemmän elintilaa. Tuvan seinässä näkyvät vieläkin tukitut väliseinähirsien reiät, joista voidaan nähdä, kuinka paljon pienempi tupa ennen on ollut. Karjaa ilmeisesti on lisätty melko lailla, koska Kalle rakensi kaksi navettaa, joista toinen oli siitä erikoinen, että se oli tehty haavasta.

Riutassa pidettiin vuosisadan vaihteessa 2—3 hevosta, 5—6 lehmää, 4—5 sikaa, toistakymmentä lammasta ja pariakymmentä kanaa. Lisäksi oli mullikoita, vasikoita ja muuta nuorta karjaa. Talvisaikaan oli monen torpan tuvassa säilytettävä vastasyntynyt vasikka selkäkopassa, porsas sai juosta pitkin permantoa, kunnes kasvoi niin isoksi, että alkoi viedä pöytää mennessään, ja joskus kanatkin aidattiin sängyn alle. Riutan tupaan ei tarvinnut tuoda elukoita, koska pihatot olivat runsaan karjan vuoksi lämpimiä. Poikkeuksena oli hevonen, joka talvella tuotiin joskus tupaan kengitettäväksi. Tämä oli yleinen tapa muissakin asunnoissa.

Taloon oli tehtävä edelleen ne kolme taksvärkkipäivää ja lisäksi "ilmaisia päiviä", ns. naisten päiviä, 20 vuodessa. Nämä tehtiin suvella kiiruimmalla ajalla, heinätöinä yms. Suvella oli suoritettava myös viisi hevospäivää ja kehrättävä 10 kiloa talon "lalvarohtimia", jotka "tuoksuivat" kehrätessä niin, että työ oli mukavampi tehdä ulkona. Taloudenhoidossaan Kalle oli tiukka ja täsmällinen: maksoi maksunsa ja vaati omansa.

Elämänkatsomukseltaan Kalle oli vakava ja uskonnollinen. Joka sunnuntai hän joko kävi kirkossa tai luki kotona postillaa ja veisasi, sillä hänellä oli kaunis laulunääni. Myös lauantaiehtoisin saunan jälkeen Riutan tuvassa yhteisesti veisattiin. Nämä hartaudenharjoitukset ovat erikoisesti jääneet torpan lasten mieleen. Vakavuudessaan Kalle ei suinkaan ollut umpimielinen, vaan hyvin puhelias.

Talvisaikaan käytettiin asumiseen vain tupaa ja kamaria. (Toistupaa, jonka savukanava vei suoraan katolle, ei

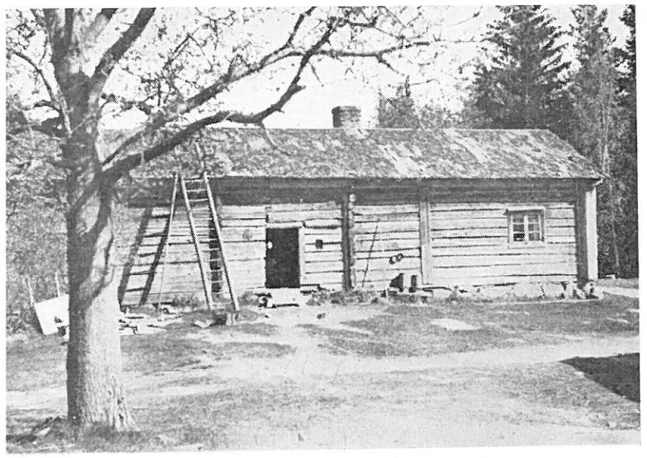

Riutan torppa 13. 6. 1956 ennen purkamista. Valok. T. Horila.

Someron museon tontille siirrettiin v. 1955 ensimmäisenä rakennuksena Terttilän kylästä Riutan entisen torpan päärakennus, jonka päädyssä on vuosiluku 1823. Someron kirkonkirjat antavat torpasta ja sen ensimmäisistä isännäistä seuraavia tietoja:

Terttilän Kaapon talon maille perustettiin vuonna 1823 viides torppa, nimeltään Kiviriutta. Tämän torpan haltijoina ovat olleet

1. Heikki Heikinpoika, s. Kiikalassa 29. 5. 1795, tullut sieltä Somerolle 1823 ja kuollut täällä 15. 8. 1866. Puoliso Justiina Lappman, syntynyt Kiskossa 1793. Lapsia kolme tytärtä ja neljä poikaa.

2. Heikki Heikinpoika, edellisen poika, syntynyt Somerolla 7. 2. 1831, luopunut torpasta 1880, kuollut 7. 3. 1912. Puoliso Maija-Stiina Eliaksentytär, syntynyt Somerolla 1834, kuollut 1921. Pariskunta oli lapseton.

3. Kalle Kustaa Rantanen, syntynyt Somerolla 18. 11. 1859 (äiti Ulrika Antintytär), tullut Ihamäen Kaukaisten torpasta 1880, kuollut Somerolla 24. 7. 1921. Puoliso Matilda Niilontytär, syntynyt Somerolla 4. 3. 1861, kuollut Somerolla 20. 10. 1936. Pariskunnalla oli 12 lasta, joista kolme oli poikia.

4. Kaarlo Aleksi Rantanen, edellisten poika, synt. Somerolla 16. 10. 1908, kuollut 16. 2. 1951. Puoliso Lempi Maria Laine, synt. Kiikalassa 21 .9. 1910 (nykyinen omistaja).

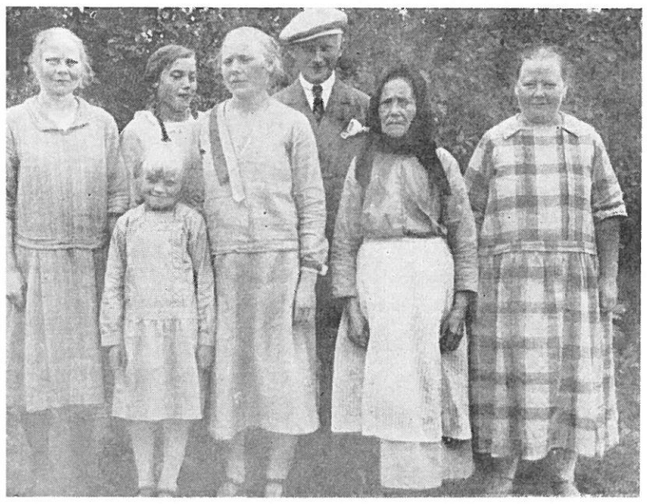

Riutan perikuntaa: vas. Lempi Nurminen o.s. Rantanen s. 1896, edessä Aili Raivo o.s. Nurminen s. 1921, takana Oiva Kavander o.s. Honkio s. 1914, Anna Eloranta o.s. Rantanen s. 1898, Kaarlo Rantanen s. 1908 k. 1951, Matilda Rantanen o.s. Niilontytär s. 1861 k. 1936 ja Alina Salminen o.s. Rantanen s. 1886. Valok. August Ranta n. v. 1929.

TAPIO HORILA

kodista, koulusta ja kotiseudusta

Kotiseutu

Kirkonkirjoista saamme vahvistuksen tiedolle, että Riutan torpan päätyyn veistetty vuosiluku 1823 merkitsee sen rakentamisvuotta, koska ensimmäisen isännän Heikki Heikinpojan mainitaan juuri sinä vuonna muuttaneen Kiikalasta Somerolle. Lisäksi saadaan tietää, että torpan alkuperäinen nimi on ollut Kiviriutta, josta nykyisin käytetty nimi on lyhentynyt.

Niukkoja ja kuivanvirallisia asiakirjatietoja täydentävät ja värittävät jonkin verran ne haastattelutiedot, jotka on saatu Riutan torpan entisiltä asukkailta Kalle Kustaa Rantasen tyttäriltä Tilta Honkiolta (s. 1890) ja Anna Elorannalta (s. 1898).

Ensimmäinen isäntä Heikki Heikinpoika oli ollut torppari jo Kiikalassakin ja tullut kai sen ajan mittapuun mukaan kohtalaisesti toimeen, koska toinen Kiikalan mies — kuultuaan että Heikki aikoo lähteä Somerolle uudisviljelijäksi — oli tokaissut naapurilleen: "Luuleks siällä syävä silakkaa leipää hah?" Suuret eivät olleet sen ajan torpparin vaatimukset.

Kuten edellä viitattiin, Heikki joutui raivaamaan torppansa "tekemättömään korpeen". Torpan tontilla kasvoi "ankara mettä", mistä saatiin ne komeat hirret, joista päärakennus on tehty. Kun ei ollut vielä kuokittukaan, "vedettiin tulista hirttä ruohoo pitkin" (kaskenpolttoa). Pimeän aikana piti kulkea "tikkusoiton kans", koska ympärillä oli synkkää metsää ja susia, jotka pelkäsivät valkeata. Aluksi oli ympyriäisistä hirsistä tehty pieni talli, jossa hevonen söi haavan kerppuja. [1]) Alkuaikoina ei taloon tarvinnut tehdä taksvärkkiä.

---

1) Kun Riutan torppaa purettiin museoon siirtoa varten, löytyi toistuvan permannon alta pukinsarvi. Tämä ei vielä todista, että torpassa olisi pidetty vuohia, mutta mahdollista se kyllä on ollut.

Kotiseutu — mieleeni ilmestyy kuva miehestä, joka seisoo suossa eikä saa sappaitaan irti — taikka kuva miehestä, joka nyrkit savessa kaivaa jyvää maahan. He ovat maansa, kotiseutunsa, orjia.

Kotiseutua ei ole enää siinä mielessä kuin ennen. *Seutu* sinänsä ei merkitse mitään, *koti* saa "tipan silmäkulmaan", sillä ihmisessä asuu tottumuksen henki: kymmenen tai kaksikymmentä vuotta samojen seinien sisällä saa kyllä sielun irti, jos tullaan katsomaan niitä seiniä kymmenen tai kahdenkymmenen vuoden päästä siitä, kun siellä viimeksi pieninä paitaressuina temuttiin.

Kotiseutu oli ennen paikka, johon kasvettiin kiinni, kasvettiin maahan ja leipään; se oli välttämätöntä, sillä se oli tulevaisuus. Nykyään on tulevaisuus tuntuvasti suurimmalla osalla nousevaa polvea kaikkialla muualla paitsi kotiseudulla, jos ei lasketa suurimpia kaupunkeja joidenkin kotiseuduksi. Ei tunneta kaihomielistä paloa kurkussa katseltaessa vieraitten ihmisten askartelua iltapuhteella tuvan portailta tai vieraan miehen tuulastusta kartanon kalavesillä. Nykyään etsitään vanhoja kavereita kylän raitilta, löydetään sitten tai ei. Ollaan vihaisia, jos ei löydetä.

On tunnettua, että kurkussa tuntuu pala, kun katsellaan jotain lapsuuden leikkipaikkaa. Mutta sitä ei aiheuta paikka, vaan lapsuuden ihanuus ja menetetyn kaipuu: mieli täynnä muistoja, ajatus missä lie.

Toisille kotiseutu on paikka missä eletään tällä hetkellä, toisille se on muisto. Se on idylli; sen pitäisi säilyä, se pitäisi laittaa purkkiin ja sokeria päälle. Kaupunkia kotiseutuna ei voi lainkaan kuvitella, kaupunki muuttuu, elämä ja sen syke vaihtuvat, idylli on kaukana.

Kotiseutu on myös kunnanvaltuusto, nuorisokerho, koneellinen perunannosto perunannostokoneella, kilpailut sekä kaikenlainen toiminta sillä alueella, jonka kukin käsittää kotiseudukseen. Tätä se on niille, joiden kotiseutu merkitsee toimintaa. He ovat kunnanvaltuustoissa, -hallituksissa, -lautakunnissa, -taloissa ja kävelevät Paavonpolun joka vuosi. He rakentavat seutuaan, heille kotiseutu merkitsee vain velvollisuutta tai omanarvonnousua yhteiskunnan kapeilla portailla. Heille kotiseutu on paikka: taloja, peltoja, miestä, naista, lasta ja karjaa — ei muistoja.

Nousevalle polvelle kotiseutu on paikka, missä on pakko elää, sille se ei ole tulevaisuus, ei menneisyys eikä pyyde. Oikeastaan sitä ei sillä ole ollenkaan. Vasta sitten, kun kotiseudusta tulee muisto tai nousevaa polvea valitaan kunnanvaltuustoon tai johonkin muuhun kunnan luottamustoimeen, vasta sitten se alkaa pitää pitkiä puheita "kotiseudusta", sen tavoista, tottumuksista ja rehdistä kansasta.

Muistakaa kaskukilpailua, joka päättyy 31. 12. 1965

Kansakouluissa vuosittain pidettävät raittiuskilpakirjoitukset tuottavat aina myös eräänlaista tahatonta huumoria. Seuraavassa muutamia ehdottoman autenttisia näytteitä, kolmannen luokan huumoria (vastaajat kolmasluokkalaisia).

Kysyttiin, mitä Jouni ja Antti sanoivat luetussa kertomuksessa alkoholista ja tupakasta.

P. O. vastasi: "Jouni ja Antti sanoivat alkoholista ja tupakasta, että ne olivat käyttökelpoisia. Niistä voi tulla joku tauti."

V. J. vastasi: "Jouni ja Antti sanoivat alkoholista ja tupakasta, että muutamat ihmiset käyttävät rahojansa aivan turhaan epäterveellisiin ruokiin."

Kysymykseen millaista on terveellinen ravinto tuli monenlaista selitystä.

E. V. vastasi: "Terveellinen ravinto on terveellistä koska muutamissa on vitamiinejä."

R. M. vastasi: "Minä pidän hyvin paljon terveellisestä ravinnosta."

K. K.: "Minä pidän terveellisenä ravintona että nukkuu hyvin ja on ulkona."

R. S.: "Minä pidän makkaraa terveellisenä ravintona. Vastaukset ovat kokonaisia eivätkä mitään otteita.

* * *

Somero-Seuralla ei ole Someron Joulun edeltäjää, v. 1935 ilmestynyttä Jouluviestiä. Sattuisiko vielä, suurten paperinkeräysten jälkeen, sellainen löytymään?

* * *

Huomaa kilpatehtävä viimeisellä sivulla!

TOMPAN TUOMO

SOMERO

Kun muistelemme Kosken T.l. naapuripitäjiä lapsuusvuosien horisontista, on Somerolla muihin nähden ehdoton etusija. Marttilasta ei paljon mitään kuulunut, ei Kuusjoelta liioin. Loimaalla oli vaikuttanut Rättä-Kitti -niminen noita, joka ennusti, että viimeisessä maailmansodassa käydään Kosken kartanon pellolla niin suuri taistelu, että viisisyltäiset hirret veressä uivat. Ja olihan Loimaalla mahtavia rusthollareita, joista oli paljon juttuja. Niinpä sanoi kuuluisa pappi Savolin Loimaan kirkossa:

— Ja vaikka te olisitte niin rikkaita kuin tuo Kuningasten kylän Kuitu tuolla etupenkissä, ette silti pääse sisälle taivasten valtakuntaan . . .

Olihan se Loimaa jotakin, mutta ei kuitenkaan mitään Someron rinnalla. Liekö tämä pienen pojan käsitys johtunut myöskin siitä, että suku oli Somerolta kotoisin.

Kun isoisä kiskoi tuvassa päreitä ja teki niistä koreja, kaipasi hän kuuntelijoita. Me, talon pikkupojat, tunsimme erityisesti kiinnostusta isoisän sukuun. Niin siinä sitten vilahtelivat Vilukselan talot suloisessa sekamelskassa. Pienten poikain muistiin ei oikein jäänyt, mistä isoisän isä ja äiti olivat kotoisin, mutta se oli selvää, että kertojamme isä, Juha Jaakonpoika Anttila ja äiti Anna Jaakontytär Huina ostivat naimisiin mentyään 1817 Sorvaston Ali-Urmaan talon . . .

Kun isoisän kertomuksessa alituiseen vilahteli myöskin Vilukselan Vitka, kiirehdimme hänelle näyttämään "Seitsemästä veljeksestä" Eeron tanssilaulua joulusaunassa:

"Älä sinä Aato-parka
Jussia soimaa,
Sen sinä tiedät että
Jussill' on voimaa.
Jussi istuu linnass';
Pukin lapa rinnass',
Kaikki me olemme
Yhdessä hinnas'.
Fralla ralla laa!

Vilukselan Vitka
Ja Viuvalan Pispa,
Syvän-ojan Sonni
Ja Sylvänän Jalli!
Ralla ralla laa!
Syvän-ojan Sonni
Ja Sylvänän Jalli!
Ralla ralla laa!"

Nyt hämmästytti isoisä meidät lukemalla Someron taloista pitkän ja hauskan hokuluvun, jossa tuo Jukolan Eeron värssykin oli mukana.

Myöhemmin tuli naapureiksemme — Yli-Liipolan isänniksi — kaksikin Someron miestä. Ensinnä tuli Vihtori Manni Syvänojalta. Hän joutui vahingonlaukauksen uhriksi syksyllä 1917. Sitten tuli naapuriin isännäksi Lukumiehen Vihtori Kultelasta. Molemmilta kysyimme tuota Someron talojen hokulukua, mutta he eivät muistaneet. Hauska se vain oli, sillä siinä vilahtelivat Naulat ja Naapurit, Oikeat ja Väärät, Kiiruut ja Kurjet, Kerkot ja Kimalat, Yrköt ja Paakat, Räyhät ja Juotteet, Korpilot ja Kolatut, Kökköt ja Knaapit sekä Näyskät ja Kepsut. Tietysti isoisä muisti tarkoin mainita, missä taloissa oli sukua, sillä siihen aikaan oli vanhoilla ihmisillä sukutaulut päässään.

*

Varsin tarkkamuistinen sukulaisuusasioissa oli naapurimme Ali-Liipolan vanhaemäntä Vilhelmiina (o.s. Tilkanen), jota kaikkialla kutsuttiin Liipolan mammaksi. Hänen eläke-etuihinsa kuului saada käyttöönsä talosta hevonen ja kyytipoika "aina tarvittaessa". Mutta kiireisenä työaikana tästä ehdosta ei aina pidetty kiinni. Niinpä siis naapurin vanhaemäntä tuli kasvatusäitimme kyytiin. Minut kelpuutettiin kyytipojaksi ja hevosen hoitajaksi. Näin käytiin monissa pitäjissä evankeliumijuhlilla, mutta Somerolle tehdyt matkat sittenkin ovat parhaiten jääneet mieleen. Voi, kuinka apila saattoikaan tuoksua lämpiminä poutapäivinä Someron lakeuksilla.

Liipolan mamma esitteli miltei jokaisen talon ja kartanon tien varrelta. Tietysti hän selosti laajasti, mitä sukua talot olivat keskenään ja mitä sukua ne olivat Kosken taloihin.

Näistä kertomuksista on jäänyt mieleen varsinkin Liipon tarina. Hänet hommattiin lasitehtaan mestari Nikanderin vävyksi ja appiukko osti Kaapolle ja tämän puolisolle kartanon, jonka nimeä kertoja ei muistanut. Sitä he pitivät kymmenkunta vuotta, kunnes ostivat Hovilan kartanon.

Kun tultiin Hovilan kohdalle, sanoimme Liipolan mammalle, että eikö nyt mennä "sukulaistaloon" syöttämään hevosta . . .

Tarjous torjuttiin sanomalla, että Kaapon suku, Nikanderit, möi Hovilan jo viime vuosisadan puolimaissa ja että sen jälkeen Hovilalla on ollut monta isäntää.

RAIJA ROMU

ILO PINTAA —

nuoren ajatuksia karjalaisuudesta

Viime jouluksi ilmestyi evakkokaskuja sisältävä kirja, jonka nimenä on "Ilo pintaa, vaik syvän märkänis". Jo kirjan nimi kertoo, miten huumori eli Karjalan kansan raskaimpienkin koettelemusten aikana. Se hersyi entistä kirkaampana ja jalostuneempana. Niinhän lieneekin, että syvällisin huumori syntyy usein surun kautta. Runoilija Yrjö Jylhä sanoo saman asian kauniissa runossaan "Rosa Carelica". Siinä eräs sotilas tuo metsäruusupensaan kukkia kaatuneiden aseveljiensä ruumiiden luo, ja näistä ruusuista runoilija laulaa:

"Se on metsäruusu, mutt' täällä yksin
noin huumaavasti se tuoksua voi,
miss' ihmistuska sen purppuroi,
sitä kyynelin ruokki ja kärsimyksin:
veriruusujen näät sinä tiukkuvan
okakruunusta otsalla Karjalan."

Yrjö Jylhän Rosa carelica on karjalaisen luonteen vertauskuva. Tuskan ja kärsimyksen kautta ruusu on saanut huumaavimman tuoksunsa.

Pari vuotta sitten tein murrekeräelmää. Haastattelin useita vanhoja Muolaan pitäjän asukkaita. Tuo kesäinen kahden viikon aika, jolloin keräelmääni kokosin, oli hyvin antoisa. Kaikki haastattelemani vanhukset olivat todellisia persoonallisuuksia. Heidän kasvoiltaan paistoi syvä elämänviisaus, elämänusko ja ennen kaikkea tyytyväisyys. Usein sain heiltä kuulla seuraavan tapaisia lausumia: "Hyvähä siel Karjalas ol' olla, mut hyvähä se on täälläkii. Elämäs pittää oppii tyytymää sekä hyvvää et huonompaakii."

Karjalan heimossa on tyytyväisyyttä, eivätkä hilpeys ja leikillisyyskään ole koettelemuksiin sortuneet. Vietin viime kesänä runsaan kuukauden Lappeenrannassa. Sinä aikana tutustuin tuohon vilkkaaseen ja välittömään karjalaiskaupunkiin paremmin kuin johonkin toiseen kaupunkiin monessa vuodessa. Heti ensimmäisenä iltana sain kokea, ettei Lappeenrannassa tarvitse olla yksinään. Puiston penkillä vieressäni istui pari isäntämiestä hevosista keskustellen. Mutta pian he huomasivat minut ja toinen virkkoi: "Mitä sie tyttö oot nii surullise näköne? Ei Lappeenrannas kukkaa saa olla surulline, tääl pittää kaikkii olla ilosii." Isännät alkoivat kysellä, mistä päin minä olen kotoisin. Kerroin heille ja he vastasivat: "Jos sie kerra oot Romu Mati tyttö, ni sithä myö ollaakii vanhoi tuttuloi." Isännät pyysivät minua kahville Prinsessa Armaadalle, lähdin heidän kanssaan, ja iloista juttua riitti, sen voitte uskoa.

Haastattelin Lappeenrannassa Juho Kourula nimistä vanhaa torimyyjää. Kun kysyin häneltä, miten hän aamuisin toi tavaransa torille, hän vastasi: "Miul on oma hyvä karvaooppel joka aamu kerallai, siit ei ees vuosimallikaa vanhene eikä pellit ruostu." Siinä lähettyvillä seisoi komea hevonen, hänen karvaooppelinsa. Nauroin makeasti hauskalle sanonnalle, ja monta muutakin mainiota juttua, joissa aito karjalainen huumori oli mausteena, isäntä Kourula minulle kertoi.

Vanhemmilla on omat muistonsa Karjalasta. Me nuoret olemme kasvaneet täällä Hämeessä, ja luonnollisesti tunnemme nämä seudut kodiksemme. Meille Karjala on vain kaunis unimaa, jota ei enää ole. Olemme kenties itsekukin muodostaneet siitä jonkinlaisen haavekuvan vanhempien kertomusten perusteella. Mutta — me olemme saaneet karjalaisen hengenperinnön. Osaamme karjalaisen murteen, tunnemme karjalaisia tapoja ja ennen kaikkea: olemme perineet karjalaisen luonteen.

Viisi vuotta sitten sain olla Helsingissä seuramme lipputyttönä Karjalan Liiton suurjuhlissa, kun Someron karjalaisseuran lippu vihittiin. Koin silloin sellaisen valtavan heimotunteen, että ihan hämmästyin. Olin luullut, ettei enää nykyaikana, jolloin ihmiset alkavat tuntea itsensä lähinnä maailmankansalaisiksi, voisi kokea sellaista heimotunnetta, mutta huomasin erehtyneeni. Yhteiset karjalaisjuhlat vetoavat erikoisesti meihin nuoriin.

Presidentti Svinhufvudista eli Ukko-Pekasta kerrotaan seuraava tositapaus. Oli eräs Suomen itsenäisyyspäivä. Presidentin ruotsalainen taloudenhoitaja ei oikein pitänyt suomalaisista palvelijoista ja sanoi heille aamulla töykeästi: "Ei itsenäisyyspäivä ole mikään piikojen pyhä." Ajatuksensa mukaisesti hän toi palvelijoille matonkuteita leikattavaksi. Ukko-Pekka sattui tulemaan keittiöön. Hän käveli hetken palvelijoiden työtä katsellen, pysähtyi sitten erään Esteri-nimisen eteen ja sanoi verkkaiseen tapaansa:

"Esteri, Esteri, eikös Esteri tiedä, että itsenäisyyspäivä on vapaan Suomen suurin pyhä. Esterin pitäisi se tietää, koska Esteri on suomalainen ja koska Esteri on karjalainen. Suomen itsenäisyys ja karjalaisuus kuuluvat kiinteästi yhteen."

Alkuosan nuhteet kuuluivat taloudenhoitajalle, joka ne sitten saikin itseltään Ukko-Pekalta. Loppuosan toteamus sisältää arvokkaan tunnustuksen karjalaisille ja karjalaisuudelle.

kaa rovasti Mäkistä Nummelta, joka oman tyttärensä lisäksi ohjasi sieltä oppilaiksi kolme Hiidenheimoa. Edelleen muistan eloisaa, erittäin ystävällistä maanviljelysneuvoksetar Edith Sagulinia, jolla oli huollettavana lähiomaisia. Myös muistan vakaat ja jämerät Hovilan isännät sekä monet muut. Asia oli saatava kaikkien piirien omaksi, sillä kahden vuoden kuluttua sai hakea valtionapua, mutta ehdot olivat verrattain kireät. Oppilaita piti olla määrätty määrä samaten kuin päteviä opettajiakin. Kyllä silloin monet koulut kamppailivat samojen tuskien alla. Muistan aina mikkeliläisen rehtorin Somerolle lähtevälle maisteri Manniselle sanomat sanat: "Menet kuolevaan kouluun."

Taloudelliset vaikeudet ovat olleet monille alkaville kouluille suuret. Me emme kuitenkaan tunteneet niitä raskaimpina. Someron kunta ja Osuusmeijeri liittyivät heti koulun kannatuspiiriin. Kannatusyhdistyksen jäsenet maksoivat kukin kannatusmaksunsa. Niiden joukossa apteekkari Laine Rundqvist moninkertaisena. Niinpä kyettiinkin ostamaan heti opetusvälineistöä tarpeen mukaan. Annettiinpa vähävaraisille oppilaille ilmaiset oppikirjatkin ja vapautus lukukausimaksuista, sillä koulu tahdottiin saada kaikkien ulottuville. Palkkoihinkaan ei mennyt paljon.

Koulun laajentuessa tuli kuitenkin oman talon saanti välttämättömäksi tavoitteeksi. Taloudellista ahdinkoa pelättiin ja siksi koetettiin asiaa miettiä puoleen ja toiseen. Pohdittiin yhteistalon rakentamistakin. Aivan oma talo oli kuitenkin etualalla. Siksi kävin valtioneuvostossakin neuvottelemassa esittelijäsihteeri Loimarannan kanssa (myöh. piispa) tontin ostosta seurakunnan maasta. Hyvien toiveitten kannustamana uskallettiin jo levittää painettuja lentolehtisiäkin pitkin pitäjää hirsitalkoitten hyväksi, kunnes levisi toiveita Kiiruun talon ostosta. Eräänä kauniina kesäiltana tarkastikin johtokunta yksityisasunnoksi liian suuren päärakennuksen sekä tien vieressä olevan kivimakasiinin ympäristöineen. Hintakin jo sovittiin, mutta omistajat eivät malttaneetkaan luopua niistä. Myöhempiä vaiheitä ajatellen kauppa olisi ollut edullinen molemmille.

Mutta eteenpäin pyrkiville aukenee aina uusi tie toisen tukkeutuessa. Niin meillekin. Lääkintöhallitus ei hyväksynytkään kunnan rakennuttamaa uutta sairaalaa. Talolle tahdottiin kuitenkin löytää tarpeellinen käyttö ja niin kunta, joka oli alusta alkaen suhtautunut suopeasti kouluun, oli valmis luovuttamaan sen yhteiskoulun käyttöön. Ahdashan se oli, mutta hyvällä paikalla. Suurentamalla saadaan lisää tilaa. Rahaa ja taas rahaa kuitenkin tarvittiin aina. Siksi järjestettiin arpajaiset ja suuret koulujuhlat parina ensimmäisenä kesänä. Niiden onnistumiseksi jokainen oppilas, jokainen liike ja jokainen ystävä möi jo viikkokausia ennakkoarpoja. Hauskojakin muistoja jäi niistä myynneistä. Eräs pikku poika kävi ostoksilla Maanviljelijäin pääkaupassa ja kun häneltä jäi isänsä rahoista 2 mk, hän osti arvan. Kotona tuli kuitenkin nuhteet, mutta kun poika voitti sillä kylvökoneen, niin taisi tulla päänsilitys. Toisessa talossa nuori leskiemäntä lahjoitti uskolliselle talonhoitajalleen arvan, jolla tuli SOK:n lahjoittama polkupyörä. Myöhemmin emäntä sai kuitenkin polkupyörän takaisin ja ajajan sen mukana ikiomaksi.

Ne juhlat sitten. Ne olivat suuremmoiset. Lauantaina toivoton rankkasade. Sunnuntaina mitä ihanin kevätkesän päivä. Harvoin on Someron teillä risteillyt sellainen kansan paljous. Oli sekä päivä- että iltajuhla. Ohjelmatkin olivat arvokkaat. Avustajina m.m. kansak.tarkastaja J. Laurila, Somerniemen silloinen v.t. khra prof. L. Pinomaa, rovasti E. Kilpeläinen, Someron sekakuoro, Kajaanin Sissipataljoona ja Salon soittokunta. Kaikki omat voimat lisäksi liikkeellä. Someron Esa voimisteli ja yhteiskoululaiset esittivät Topeliuksen satunäytelmän. Juhla kokosi samanaikaisesti Maamiestalon ja Työv.yhd. talon niin tupaten täyteen väkeä, että kun ohjelman suorittajina kävimme kummassakin juhlapaikassa, niin emme tahtoneet sisälle mahtua. Asia oli niin koko Someron yhteinen. Ulkona väliajoilla tai kun ei mahtunut sisälle, toiset nousivat Maamiestalon näkötorniin, toiset heittivät tikkaa, ampuivat pienoiskiväärillä pilkkaan, onkivat voittoja verhon takaa, juoksivat säkkijuoksua tai istuivat toimeliaitten emäntien järjestämässä ravintolassa. Mutta kaikki maksoi ja rahaa näkyi löytyvän, niin että kumpanakin juhlana tuli kokoon noin 65 000 sen ajan markkaa, joka summa vielä äskettäin oli lähes 2 milj. vmk. Kyllä ne juhlat olivat todella taloudellisesti ja koulun tunnetuksi tekemisessä täysosumia. Ei ollut ihme, jos pankinjohtaja Maleniuksen hymyuurteet entisestäänkin levenivät, kun pahvilaatikko toisensa jälkeen vietiin vieressä olevan pankin kassaholviin. Taloudellinen pohja oli saanut hyvän lisäavun. Omatoimiset 2 vuotta olivat takana ja kolmantena vuotena saatiin jo lainmukainen valtioapu.

Vielä kuitenkin yksi vaikeus oli voitettava. Koulun oli saatava muodollisestikin päteviä opettajia. Sekin tie kirkastui. Helsingin lehdistä näin, että nuori mat.maisteri jonka rouva oli luonnontieteiden maisteri etsivät sopivaa paikkaa. Sellaisia me juuri tarvitsimme. Siksi yhteys johtokuntaan ja aamulla Helsinkiin, ennenkuin muut ehtivät. Niin tuli maisteripari Vilkki kiinnitettyä koulun palvelukseen. Kieliin oli saatu jo ennen pätevä opettaja.

Alkuvaikeudet olivat nyt takana. Lapsi oli saatu jaloilleen. Nyt siitä on kasvanut jo suurkoulu. Menneet vuosikymmenet ovat ehtineet avata jo turvatumman elämän monelle nuorelle. Nyt pitävät kaikki koulua jo välttämättömänä elämän ehtona.

Jumala siunatkoon vielä niitä syntymättömiäkin sukupolvia, jotka kerran avaavat Someron Yhteiskoulun ovet, vaikka me viimeisetkin alkutaipaleen matkaajat jo lepäämme maan povessa!

Vielä joku sana. En koskaan osannut aavistaakaan, että isänmaan asia vaatisi niin monelta sen ajan koulupojalta niin paljon. Muistan, pojat, teidät, jotka nukutte sankarihaudassa, juuri sellaisina kuin te olitte silloin.

Otan hatun päästäni teidän muistonne edessä.

Hiljennyn ja siunaan!

koskelaispojan näkökulmasta

— Mahtoi lasitehdas siihen maailmanaikaan olla tuottava laitos, kun tehtaan mestaritkin ostivat kartanoita, sanoi Liipolan mamma ja kertoi sitten, että "Ponkit" rikastuivat lasitehtailulla vallan tuhottomasti. Kartano kartanon jälkeen siirtyi heidän haltuunsa sekä Somerolla että ympäristössä. Kosken kartanokin.

Sitten seurasi tarkka kuvaus siitä, kuinka Kosken kartanon omistaja Claes de Pont näki Kosken kirkossa Knaapin tyttären Edit Kjäldströmin, joka äsken oli tullut paikkakunnalle. Kotiuduttuaan kirkosta sanoi de Pont kuskille:

— Pese vaunut, harjaa hevoset ja siisti myöskin itsesi, sillä nyt mennään naimaan!

Parin tunnin kuluttua kuski ajoi vaunut pääkuistikon eteen, missä herra jo juhlavaatteissaan odotti. Niin sitä ajettiin parin kilometrin matka Knaapille, että santa soi.

Kosimisen yhteydessä sulhaspoika sanoi, että kartano on ilman emäntää, joten olisi pidettävä kiirettä. Silloin tytön äiti, tomera merikapteeninleski sanoi:

— Voi nuorimies: ensinnä kihlaus, sitten kolme kuulutusta ja sitten häät. Sinä saat odottaa.

Sulhanen odotti ja totesi, että sai hyvän emännän. Claes de Pontin kuoleman jälkeen Edit Kjäldströmistä tuli Långsjön kartanon rouva. Kun Liipolan mamma tätä kertoi Långsjön kartanoa ohittaessamme, sanoi hän yksin tein:

— Kosken kartano on torppa Långsjöhön verrattuna. — Naapurin muori "sattui" tuntemaan Långsjönkin asioita, sillä hänen poikansa oli toiminut tähän kartanoon sijoitetun maanviljelyskoulun johtajana.

Muuten kasvatusäidillämme oli tuttuja tässä kartanossa, ja niin mekin jouduimme näkemään töihinlähdön eräänä kesäisenä maanantaiaamuna. Oli siinä mäellä miehiä. Oli torppareita, oli muonamiehiä, oli maanviljelys-, karjanhoito- ja puutarhakoulun oppilaita. Oli konsanaan kuin markkinat. Mutta nyt kartanoa ohittaessaan ei näe liikkeellä kesäisinkään ainuttakaan miestä, ellei satu olemaan liikkeellä sellainen salaojitusporukka, joka viime kesänä ojitti 25 ha kartanon pelloista.

Olen tavannut joskus linja-autossa matkustaessani kaksi somerolaissyntyistä miestä, joilla on sana hallussaan. He ovat tohtori Avellan ja rovasti Sorsavirta. Voi, kuinka "vanha Somero" saattaa elää heidän kertoessaan. Sorsavirta on elänyt lapsuutensa Långsjön miljöössä. Hänen etuoikeutensa olisi kuvata jälkimaailmalle tämän suurkartanon oloa ja elämää siltä ajalta, kun se oli parhaimmillaan, nimittäin maanviljelysneuvos Sagulinin ajoilta.

*

Ja kun äsken tuli vaunuista puhe Claes de Pontin naimareisun yhteydessä, niin katselimme niitä vaunuja muutama vuosi sitten Kosken kartanon "vaunuvajassa". Ei niissä ollut sitä loistoa kuin oli Lahden kartanon vaunuissa ja vaunuhevosissa. Kun Lahden kapteenska (leskirouva de Pont) ajoi vaunuissaan Hämeen Härkätietä Suomen Turkuun, oli se nähtävyys. Vaunut kiilsivät, hevoset kiilsivät, kuski kiilsi, puhumattakaan rouvasta, joka oli kuin ilmestys toisesta maailmasta.

Kun näkyämme kerran kuvasimme torppari Kujalalle, sanoi hän:

— Ei nainen ikänä voi tehdä vaunuineen niin suurta vaikutusta, kuin teki kenraaliluutnantti Aleksander Jakob von Wendt. Hän ajeli usein vaunuineen ja kuskeineen Kosken lävitse matkalla Turusta Palikaisiin tai päin vastoin. Kansa tietysti kumarteli tai teki ainakin kunnioituksesta tilaa. Tällöin muuan veitikka, Isontalon Mikko, tahtoi näyttää, ettei hän suuriakaan sotaherroja kumarra. Ollessaan lauantai-iltana tulossa kesantopellolta istui hän hevoskaakin selässä ja ohjasi sen vunuhevosten väliin. Nyt nousi kenraaliluutnantti vaunuissaan seisomaan ja huusi:
— Kuka kurja sinä olla, kun sinä sillä tavalla ratsasta!

— Minä olen kenraaliluutnantti von Ventti Palikaisista, vastasi Mikko.

— Kuka minä sitten olla?

— Sinä olet Isontalon Mikko Kosken Tuimalasta.

Nyt von Wendt päästi röhönaurun ja sanoi: — Jos herra "Ventti" nyt kumminkin antaisi tietä.

Tietysti Mikko antoi tietä ja hänen maineensa kujeilijana kasvoi yhä entisestään.

On hauskaa nähdä ihminen, joka on ylpeä kotiseudustaan. On myös hauskaa nähdä ihmisen elävän niin, että hänen kotiseutunsa on ylpeä hänestä. — Abraham Lincoln.

MIKKO MÄKIRINNE

MITÄ OLIVAT KIHUPYHÄT

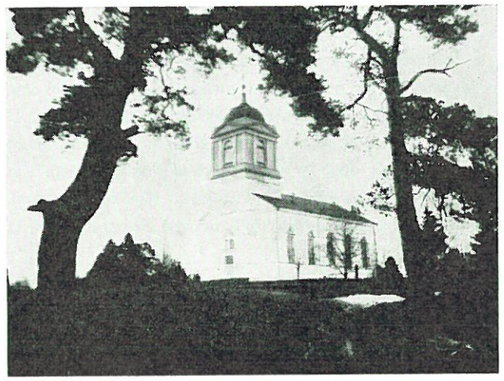

Muolaan kirkko, tuhoutui sodassa.

Usein kesäiseen aikaan, kun karjalaiset tapaavat toisensa täällä uusilla olosijoilla joko sunnuntaisin kirkkomatkalla tai kirkonmäellä, jossa on paljon kansaa, kuulee heidän sanovan: "Nii on paljo väkkee ko kihupyhän." Kihupyhää vietettiin pääasiassa Karjalan kannaksen keskeisissä pitäjissä kuten Muolaassa, Heinjoella, Valkjärvellä ja Kivennavalla sekä Antreassa, Sakkolassa ja Vuokselassa. Muissakin Karjalan pitäjissä niitä lienee vietetty, mutta Kannaksen pitäjien kihut olivat huomatuimmat.

Milloin nämä tällaiset kihupyhät ovat saaneet alkunsa, siitä ei ole varmaa tietoa, mutta ne juontavat juurensa kaukaa monen miespolven takaa. Kerrotaan, että silloin kun koko Kannas oli yhtenä "Pyhäristin" seurakuntana, vietettiin suurta uskonnollista juhlaa "kihupyhänä". Näin ollen on hyvin ymmärrettävää, että kihupyhä on saanut alkunsa uskonnollisesta juhlasta, kun sitä vietettiin sunnuntaina.

Millainen sitten oli kihupyhä ja miten sitä vielä ennen sotia vietettiin?

Kihupyhää vietettiin määrättynä sunnuntaina joka pitäjässä. Sen vietto alkoi Heinjoelta, jossa sitä vietettiin 7:nä sunnuntaina kolmin. päivästä. Seuraavana eli 8. kolm. j. s. oli Muolaan kihu. Valkjärven kihu oli seuraavana sunnuntaina ja viimeisenä eli 10. kolm. j. s. oli Kivennavan kihu. Antreassa lienee vietetty samaa juhlaa alkukesästä, samoin Vuokselassa ja Sakkolassa.

Kuten jo edellä tuli mainituksi, aloitti Heinjoki kihupyhän vieton. Silloin sinne kokoontui paljon kansaa, etupäässä nuorisoa, mutta joukossa vanhempaakin väkeä. Kihuaminen tapahtui siten, että kokoontunut väki kulki suurissa joukoissa pitkin kirkkoa lähellä olevaa tietä johonkin määrättyyn paikkaan ja takaisin. Kihu-sana merkitsee edestakaisin kulkemista, siis liikehtimistä. Ja kun väkeä oli satoja, joskus tuhansiakin, niin siinä syntyi sellaista survomista sivuutettaessa.

Seurattuani useamman kymmenen vuoden ajan Muolaan kihuja, kerron niistä hiukan tarkemmin. Muolaa oli Kannaksen pitäjistä keskeisin ja suurin sekä pinta-alaltaan että asukasluvultaan. Sinne olivat hyvät kulkuyhteydet naapuripitäjistä. Siksi Muolaan kihuissa olikin huomattavasti enemmän kihuväkeä kuin naapuripitäjien kihuissa. Jo varhain kihusunnuntaina alkoi kirkolle saapua kihuväkeä ja muutakin kirkkokansaa. Sitä tuli joka suunnalta, pääasiassa hevospelillä, mutta myöhemmin pyörillä ja sitten autoillakin. Vesiteitä pitkin pääsi kirkolle aina Valkjärveltä asti. Aamukellon soidessa kihuväki oli kansoittanut kirkonmäen ja lähitienoot. Muolaan kirkko sijaitsi korkealla mäellä, ja sinne johtivat tiet kolmelta suunnalta, pohjoisesta, etelästä ja idästä. Näitä teitä pitkin kihuväki kulki edestakaisin: eteläistä Kyyrölään johtavaa tietä pitkin aina kanttorin talolle asti, pohjoiseen päin pappilan tienhaaraan ja itään päin Korjuksen eli Viipurin sillalle saakka. Viime vuosisadan lopulla ja tämän vuosisadan alkupuolella, aina ensimmäisen maailmansodan loppuun asti, oli kihupyhien vietto hyvin rauhallista ja siivoa. Nuoriso kulki suurissa joukoissa, pitäen toisiaan käsistä, edestakaisin edellämainittuja teitä pitkin, puhellen, nauraen sekä leikkiä laskien. Ja jos siinä kävellessä sattui vähän tuuppimisia, niin ei se ollut mitenkään vaarallista, päin vastoin hauskaa. Taisipa siinä joku naapuripitäjän poika iskeä silmänsä Muolaan kauniiseen tyttölapseen tai päin vastoin, Muolaan poika ihastui Valkjärven sinisilmäiseen neitoon, ja näin voitiin kihujuhlista löytää ainainen elämäntoverikin.

Sotien jälkeen alkoivat kihupyhät muodostua hyvin rauhattomiksi. Useimpina kihupyhinä alkoi ilmestyä juopuneita, jotka saattoivat aikaan rähinää ja rauhattomuutta häiriten kulkijoita. Olipa kerran tappelun nujakkaakin. Tosin nimismies oli komentanut kaikki pitäjän poliisimiehet valvomaan järjestystä, mutta sittenkin sattui silloin tällöin järjestyshäiriöitä.

Tämä kihuaminen kesti niin kauan kuin jumalanpalvelus kirkossa. On sanomattakin selvää, että tällainen kansanpaljous vaikutti häiritsevästi itse jumalanpalvelukseenkin, vaikki kihuaminen tapahtuikin kirkon ulkopuolella.

Jatk. siv. 39

J. H. PELTOKALLIO

Näin alkoi Someron Yhteiskoulu

"Nyt se aletaan!" Ne olivat ensimmäiset sanat, jotka vaalisaarnamatkallani kylmänä tammisunnuntaina kuulin jo vuosia vireillä olleesta yhteiskouluasiasta. Opettaja K. Hossi ne sanat huusi rovasti Laaksille ajaessaan rouvansa kanssa ohitsemme kirkkotiellä.

"Mitä te alatte?" kysäisin.

"Yhteiskoulun, kun saadaan mukaan asiantuntemusta."

Asuntopula oli minut pakottanut Ikaalisten yhteiskoulun rehtorin virasta etsimään sellaista pappilaa, johon heti koulun loputtua pääsee asumaan.

Ensimmäiset viikot menivät seurakuntaan tutustumisessa. Yhteiskoulu ei ollut kuitenkaan unohtunut. Päinvastoin. Omat lapseni eivät sitä kyllä vielä tarvinneet, mutta kun edellisinä vuosina oli ollut aina kova työnpaine, niin seurakunnallisesti vilkkaan Someronkaan kappalaisvirka ei antanut parhaassa työvireessä olevalle nuorelle papille sitä tyydytystä, mitä kaipasin. Yhteiskoulu ja sanomalehtikirjoittelu olivat sentähden tervetullut lisä.

Syyskesä läheni. Siksipä nopeasti toimeen. Tärkein asia oli tutkia koulun elinmahdollisuuksia. Olin nähnyt, kuinka vaikea oli monien koulujen saada kylliksi oppilaita. Katseltiin karttaa sekä Someron keskeistä asemaa siinä. Koulut olivat niin kaukana, että vain harvat Someron lapset olivat ulettuneet niihin. Uskoa vain. Yritetään, vaikka vastustustakin on. Talouspuolta ei niinkään pelätty viljavan maakunnan keskipisteessä. Muisteltiin kaikki ne lapset, jotka voivat tulla kouluun, ja kun ei tahtonut löytyä tarpeeksi, niin lähdin opettaja Hossin kanssa etsimään kiertelemällä autolla talosta taloon, missä vain tiesimme olevan kouluikäisiä lapsia. Oli hauskojakin tapauksia. Eräässä talossa Talvisillalla isä katsoi poikansa liian kehnoksi.

— Ei se mitään. Sellainen minäkin olin ja nyt olen tälläinen, selitteli opettaja Hossi.

Ihmettelin kyllä, oliko hän nyt niin kovin huono ollut nuoruudessaan, mutta vasta autossa sanoin:

"Mitähän siitä koulusta tulee, jos sinne kaikki kehnot kootaan?"

Sitten asia selvisi. Hänen sanavarastossaan kehno oli ujo. Minun aivan huono.

Lujasti silloin piti tehdä työtä ensimmäisen luokan kokoamiseksi. Somero-lehdessäkin oli monia kymmeniä palstoja asiasta. Lisäksi jotain aina Turunkin lehdissä. Piti selittää ja innostaa.

Tuli sitten alkamispäivä. Neljäkymmentä piti tulla, mutta puoletkaan eivät tulleet. Kiitollisena otettiin vastaan jokainen oppilas. Tapasin heti opettaja Hossin ja pankinjohtaja Maleniuksen. Pitkissä mietteissä oltiin, mutta päätettiin odottaa. Somerolainen on hämäläinen. Eikä turhaan odotettukaan. Muutaman päivän kuluttua oli ilmoittautuneita 43. Ikäero oli kyllä hyvin suuri. Yli viisi vuottakin. Muistin silloin Vaasan lyseon ensimmäisen oppilaan muistelman. Kun joulun jälkeen ei joku nuorukainen tullutkaan kouluun vastasi hänen toverinsa rehtorin tiedusteluun: "Ei se tulekkaan. Se otti akan."

Näin oli päästy työn alkuun. Maamiestalo tarjosi hyvän suojan. Lottain pianokin annettiin koulun käyttöön. Olimme koulun uranuurtajia. Sekin velvoitti. Koulutyön ohessa alettiin heti kiinnittää huomiota vapaisiinkin harrastuksiin. Perustettiin toverikunta kehittämään oppilaita kokousharjoitteluineen ja ohjelmineen. Samaten raittiusseura kasvattamaan raittiusmieltä. Oppilaat toimivat puheenjohtajina ja sihteereinä. Opettajat vain ohjasivat. Tehtiin muutama retkikin ympäristöön jopa Turkuun asti, jossa käytiin historiallisissa paikoissa. Näin koetettiin saada historia eläväksi. Ensimmäisenä kesänä pidettiin kurssit kansakoulun käyneille. Heidät valmistettiin alustavasti heti toiselle luokalle. Täystyöllisyyttä ajatellen perustettiin jo toisena vuotena englanninkielen kerhokin, kun kouluun saatiin pätevä kielten opettaja. Pohdittiinpa vakavasti koulun muuttamista kansakoulupohjaiseksikin.

Samaan aikaan oli koulun ystävien kuitenkin täytynyt järjestellä muitakin asioita. Ensimmäisenä oli perustettava kannatusyhdistys. Eihän niissä kokouksissa tungosta ollut. Oli haettava myös perustamislupa, valittava johtokunta ja pyydettävä vahvistus lukusuunnitelmalle. Onneksi olivat johtokunnan jäsenet arvovaltaisia ja läheisiä koulun ystäviä. Pankinjohtaja Aug. Malenius, opettaja Kustaa Hossi, kunnankirjuri Aug. Jutila, rouva Hilja Salonen ja maanviljelijä Lauri Sariola olivat lähettäneet kouluun omat lapsensa. Rovasti A. E. Laaksi erinomaisen hyvänä setänä velivainajansa orpolapset. Hiljalleen alkoi kuitenkin ystäväpiiri laajentua. Erikoisesti muistan Someron omaa poi-

Mää tiätyst rupesin syynäämääm mikä siin oikeel lemasee ja löysin simmotten töppääm mitättömmii heinii, pistin net pussiisain ja lähtin kiiruumman kaupal kotja.

kan eri uskoon: NEITSYT MAARIAN TUOKSUHEINÄ, ja jos latnaks lujetaan niin Hierochloe odorata.

Mut vuas vanhan vanhentaa, kaks lapsen kasvattaa, ja pikapualiin oltiin siin iäsä, et saatiil lukkee koulusakkin SEITTÄMÄÄ VELJEST oikeel luvan peräst ja toi Haahtelam maisteri niit tuntei pitiki. Enkä mää viäläkän tiärä et oliks se höylii kiält vai jottain näsäviisaut muu kohtaan, kun se kerran oli sanonu toisil likoil kum mää olin kipjä, et tosa Kaarinas on paljoj Jukolaj Juhanil luantokultaa. Mut em mää ol mikkään syvemmältäs asjoi-hautovainen, muuta kur rupesin aiv vaal lissää tykkäämään siit Jussi-jassi-jauhokuanost. Ja juur kahko mää olsin ollu, jolsei Linholmiska olis taas tullu mum miäleesäin, kuv veljekset teki reisuu kohren lapsuutes kottoo Jukolaa ja Juhani piti puhettas siin Kuttilan lakjan niitun kohral:

> "Pojat, pojat! tuntuupa jo sieraimissani kotonurkkien haju, ihanampi Neitsyt-maarian sänkyruohon tuoksua . . ."

— — —

Mut ei mun oltu sallittukkan täsä uskosain kualta. Joku vuas takasiin oli ratios simmoten ohjelma, et HAJUT KIVEN RUNOURES. Mää kans korva ratios kiine, mut parree olis ollu kuultelemata. Tää puhheenpitäjä touhus röyhkjäl äänel ja vissiin ilmam mittään omantunnon vaivoi, et Kivi tarkottaa sel neittymaarjan sänkyruahol KELTAMATARAA. Voi yhren kylän pojat, kuin se muu kosetti. Siit paikast mää rupesir rustaamaan preivii ratioon niinkun suurempikin viisas, et korjakka äkkiin virheennen. Kyl Linholmiska tiäsi mikä on neittymaarjan sänkyruaho, ja luulis sen tiätävän teitin omankin nokkannen, jolsei haistimennen palanu ol. — Mut luuleks tei, et hei rupes mittään sannoitas perruumaa, ja niin ov vaan täsä käyny, et vuaseiv varrel om menny niinkun tosa Valentinin Julmas Elssas "sekä uskot että parrat". Meinaten mun on täytyny hiljaksiin ruveta antamaan perrään. Mää olen tutkinu simmost kirjaa POHJOLAN LUANNONKASVIT. Ja kyl siinäkiv vaal lukkee, et se Neitsyt Maarian sänkyruaho olis k e l t a m a t a r a. Ja tosa Martti Haavion yhres tarukirjas LUAJAN LINNUT on tämmöttöön:

> "Kun Jeesus syntyi maamajassa, olivat m a t a r a t Neitsyt Marian vuoteena silloin. Ja siitä ne saivat nimekseen Neitsyt Maarian makuuheinät, ja niihin tuli suloinen tuoksu."

Taas simmottes PILVILAIVAS, yhres Kiven seuran alpuumis kans yks miähenkekkala toristellee, et mataraa Kivi sel meinaa, mut jos mää toren sanon, niim mul ei ol herraim päälä mittään suurta luattoo. Niit on nähkästen simmottiikin narrei et itte ovat aika pässei ja matkiivat toinen toisiitas. Kuka hänen tiätää, vaikka olis tääkin sattunu vilkasemmaan tota ruattalais-suamalaist sanakirjaa, kun siin seisoo et Jungfru Marie sänghalm = keltamatara (Galium verum). Vissiin se onkir ruattalaisten miälest nätti nimi, kun se om pannu moner rustaamaan siit runnoikin, Karffeltin ja Rinperin kumminkiin, vaikka mitäs mää ny heitist.

Viäl viimisen kerram mää yritin asjaatain ajjaat ja kysysin yhrelt Turun pualel likalt, mut niiv vaam meinas hänkin, et kyl se keltamatara o'. Taitaakin olla toi E. A. Saarimaa sit ainova lajisas kun tekkee ihmismäisii päätöksii. Se meinaan sannoo "Seittämän Veljeksen kiälen selvityksisäs", et kyl Kivi siin paikkaa ykskaikki hyvänhajust maarianheinää (Hierochloe odorata) tarkottaa. Niin ain näkkyy sano sokja kun ontuva tanssas. Jos viivav vettoom menis, ei taitais Linholmiskan pualue saara kolmee ääntä enempää. Ja ajatelkas, voiton pereis keltamatara, se iankaikkisen väkevält haiseva kukkanen, kun ei passa tuvasaskan pittää jolsei lävet auki ol. Eikä ol sen olopaikkakam mikkäär raari. Kyl tei Turku-tiän tiärätten, siin sitä on keltasenas ojanpenkaat täyteen pikkupappilast ylöspäin. Ja simmotten tuaksuv vallas, et hui-jee! Mitäs kun alvarii automapiilit tuaksuttaa et harmaanas. Vaikkei net penturaheinät kyl sil itte mittääm mahra, kun ei Luaja ol niil jalvoi luanu. Vissiin se uus pikitiä on hiukaj jo siivonnu kukkasteinkin naamataului. Ja jottaim munkin on jo elämässäin tarvinnu oppiit, niin et kum mää paremmin hunteeraan, niim mitäs mää — em mää vänkält pistä. Tehkä mum pualestain matarast Neittyen sänkyruaho, olem mää simmotel liperaali. Lasivaasis ne on korjoi kukkasii, ne on simmost kepjää lai niinkum morsjamen pujetus. — Mut siit pitäkä varas ettesten tällä niit tyynys alla liikaa, ettesten narise, jos pääs kipjäks tullee.

Et sev varar ränttää kyl pittää ettei tul allerkiseks.

tajien ja heidän perheidensä ja koulujen kuvat. — Lahjaa ei saa ottaa takaisin, mutta jos albumi jostakin löytyisi, pitäisi se saada takaisin Somerolle.

Koulujenvälisiin hiihtoihin päätettiin hankkia kiertopalkinto v. 1922. Siinä noiden hiihtojen alkuhetki Somerolla. — Samana vuonna keskusteltiin koululaisretkien merkityksestä ja järjestämisestä.

V. 1927 tehtiin alote koulujen lämmityksen ja siivouksen siirtämiseksi lapsilta "ns. vahtimestareille". Toteutunuthan sekin alote on.

V. 1928 vaadittiin hankittavaksi pitäjän kartta joka koululle.

V. 1930 esitettiin, että "koulukeitto olisi saatava yleisemmäksi ja kaikille oppilaille".

Maatalouskerhotyö oli keskusteltavana v. 1932, ja kymmenen vuotta myöhemmin oli opettajien ja oppilaiden talkootyö sodanaikaisten vaikeuksien voittamiseksi ajankohtainen ja usein esillä.

V. 1936 todettiin, ettei kouluilla ollut radioita ja että kouluradion kuunteluun jouduttiin käyttämään opettajien radioita.

V. 1938 käsiteltiin kouluruokailua. Tehtiin esitys valtuustolle: kaikille ilmainen kouluateria.

Nuorison kurittomuus ja elokuvavillitys oli huolen aiheena 1943.

V:lta 1946 on yhdistyksen papereissa ensimmäinen maininta koululaisten yleisurheilukilpailuista.

Rehtori Vilkki selosti v. 1949 "kuvanauhakoneen" käyttöä opetuksessa.

Viimeisenä poimintona mainitsen v. 1964 käydyn keskustelun apukoulun perustamisesta. Päätöksen mukaan esitys asiasta tehtiin tämän vuoden alussa.

LAULUA, LAUSUNTAA JA TARJOILUA

Alusta alkaen on ollut tapana, että isäntäkoulun opettajat ovat tarjonneet kokousvieraille ruokaa ja kahvia. Kokouksessahan on saatettu viipyä useita tunteja. Alkuaikojen sihteerit merkitsivät pöytäkirjaankin kiittävät lausunnot talon antimista. Muutamia kertoja pöytäkirja kertoo yritetyn asettaa sulkuja liian hyvälle tarjoilulle. Eräät paikkakunnan liike- ja rahalaitokset ovat toimineet kokousten isäntinä halutessaan esitellä opettajille omia asioitaan. Myös pappilassa on usein saatu pitää kokouksia.

Kokouksissaan opettajat ja joskus vieraatkin ovat esittäneet laulua, lausuntaa ja soittoa. Jo v. 1925 mainitaan lauletun kuorossa, ja 1950-luvulla opettajakuoro lauloi hyvin usein kokouksissa. Joskus kokoonnuttiin harjoittelemaankin, kuten Someron kansakoululaitoksen 75-vuotisjuhlaa varten. Siinä juhlassa (1957) kuoro esiintyi ainoan kerran omien tilaisuuksien ulkopuolella.

Tuntuu siltä, että opettajat ovat tulleet liian kriitillisiksi omien esitystensä suhteen. Ohjelman saanti kokouksiin on ollut työlästä. Vaikka mistäpä sen tietää, miten paljon puheenjohtajan "puhetaitoa" koeteltiin, ennen kuin esim. opettajaneiti Rosa Eklöf kokouksessa 23. 9. 1905 lausui runon. Eiköhän muutosta kuitenkin ole tapahtunut. Sitä todistaa mm. ennen hyvin ahkeraan pidettyjen näytetuntien vähittäinen kokousohjelmasta poistuminen.

URHEILUTOIMINTAA

Somero siirtyi v:n 1952 alusta Forssan piiristä Salon piiriin, jossa oli pantu alulle opettajien urheilutoiminta piirin puitteissa.

Someron opettajat ovat piirin kilpailuista tuoneet enemmän palkintoja kuin piirin kaikki muut yhdistykset yhteensä. Lentopallossa, yleisurheilussa ja hiihdossa ovat näiden 14 vuoden aikana kaikki kilpailtavina olleet kiertopalkinnot löytäneet määränpäänsä Somerolta. Kuitenkin niiden lukumäärä on voittojen määrään nähden pieni, sillä monet vuodet esim. lentopallossa ei ole ollut kiertopalkintoja.

Ikävä kyllä, kilpailutoiminnasta ei ole yhdistyksessä pidetty kirjaa. Aina ei ole edes Somero-lehteen uutista toimitettu, joten seuraavassa yhteenvedossa mainitsen vain varmat tapaukset.

Lentopallo-ottelut aloitettiin 1952 sekajoukkueiden peleillä Salossa. Someron ensimmäinen lentopallovoiton hankkijat sattuvat olemaan muistikirjassani: Terttu Laurila, Aino Nummila, Eero Saul, Väinö Kuusa, Juhani Helkiö ja Unto Koivaara. Piirin otteluissa sekajoukkueemme ovat voittaneet 13 vuoden aikana ainakin 11 mestaruutta. Miesjoukkueiden ottelut aloitettiin tietojeni mukaan 28. 11. 1954, Someron voitolla. Nämäkin ottelut on useimmiten Somero voittanut. Varmoja tapauksia seitsemän yhdestätoista (-54, -57, -58, -60, -61, -63 ja -64).

Naisjoukkueet (Salo ja Somero) ovat pelanneet v:sta 1956 alkaen. Voittoja on tullut ainakin vuosina 1957, 1958 ja 1962. Lisäksi on ilman ottelua saatuja voittoja ja ehkä muitakin otteluvoittoja.

Valtakunnallisilla opettajien lp-markkinoilla somerolaiset ovat olleet muistaaksena v:sta 1952 alkaen. Silloisen järjestelmän mukaan mestaruudet ratkaistiin avoimissa kilpailuissa. Vuosina 1952 ja 1956 somerolaiset voittivat opettajien sekajoukkueiden mestaruuden. Pelaajat olivat edellisellä kerralla muistaakseni samat kuin piirin ensimmäisissä kilpailuissa, ja Leena Paajala, toisen kerran mestarit olivat Elma Heino, Saini Hossi, Liina Helkiö, Unto Koivaara, Matti Korhonen, Mikko Saneri, Ville Savikurki ja Viljo Valtonen.

Myöhemmin ovat Someron miehet monta kertaa edustaneet Salon piiriä aluesarjan peleissä sijoittuen tavallisesti toiseksi.

Myös Someron naisopettajat ovat monet kerrat yksinään edustaneet Salon piiriä valtakunnallisissa sarjoissa, vieläpä paremmalla menestyksellä kuin miehet. He ovat kohonneet mestaruussarjaan ja pysyneetkin siellä. Viimeksi he sijoittuivat 4:nneksi. Joukkueessa ovat pelannneet Liina Helkiö, Anja Santala, Pirkko Rekolainen, Anu Tuomela, Outi Laurinen, Tuija Perttula ja Saini Hossi.

Someron opettajat ovat herättäneet paikkakunnalla hyvin laajalle levinneen lentopalloharrastuksen. Kylvö on alettu koulujen oppilaista, ja nyt ovat kylienvälinen ja

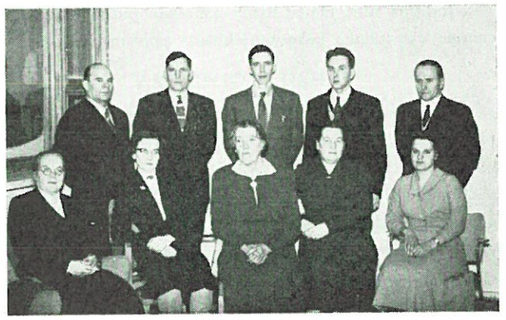

Opettajayhdistyksen johtokunta 50-vuotisjuhlan aikaan. Vas. Eero Helkiö, Viljo Valtonen, puh.joht. Unto Koivaara, Eino Joro, siht. Ville Savikurki, Enni Salmi, SKL:n siht. Meeri Päivänsalo, Taimi Ljungdell, Lussi Timperi ja Liina Helkiö.

puulaakilentopallosarja saaneet osakseen valtavan innostuksen.

Saman tien mainittakoon jalkapallo. Koulujenväliset jalkapallo-ottelut ovat vähitellen kasvattaneet paikkakunnalle myös jalkapallon harrastajajoukon, niin että yhdistyksemme palloilija-Nestor (Viljo Valtonen) kumppaineineen saattoi perustaa palloiluseuran (Someron Pallo, 1963).

Piirin ensimmäiset opettajien hiihdot pidettiin Somerolla 8. 3. 1953. V:sta 1960 on kilpailtu yhdistysten kiertopalkinnoista. Ensimmäinen on tullut Somerolle ja toiseen saatiin tänä vuonna ensimmäinen kiinnitys.

Piirin opettajien yleisurheilukilpailuissa on oltu Salon piiriin liittymisestä alkaen. V. 1956 ensi kerran kilpailuissa laskettiin yhdistysten pisteitä ja todettiin Someron voittaneen. Voitto on tullut ainakin seuraavina vuosina: -56, -57, -59, -60, -62, -64 ja -65.

SKL:n kesäkisoissa on jokseenkin joka kesä muutama somerolainenkin ollut mukana. Erikoismaininnan ansaitsee Lussi Timperi, moninkertainen opettajien uintimestari. Muista monet kerrat mukana olleista mainittakoon Ville Savikurki, Elma Heino, Jouko Helkiö, Kalevi Huhti ja Unto Koivaara.

Terveydenhoidon merkeissä käydyissä kuntokilpailuissa yhdistyksemme jäseniä on ollut alusta alkaen mukana enemmän kuin minkään muun yhdistyksen. Monta kertaa Somero oli toisena koko maan käsittävässä kilpailussa. Pienuutensa ansiosta Säynätsalon yhdistys pääsi suurempaan suhteelliseen pistemäärään. Sittemmin kilpailu muutettiin piirien väliseksi. Salon piiri on voittanut kilpailun kolme kertaa peräkkäin, (1962—64) Someron vaikuttaessa voittoihin suurimmalla panoksella.

Suurimman harrastajajoukon on kerännyt lentopallo. Jopa yli 20 opettajaa on ollut peli-illoissa, jotka ovat muodostuneet mitä virkistävimmiksi tilaisuuksiksi. Toisinaan ei tahdota malttaa lopettaa, ja pelaajien keskuudessa vallitsee suorastaan lapsellinen riemu. Eipä ihme, että Somerolta pois muuttaneet opettajat kertovat eniten kaipaavansa Someron opettajien lentopallo-iltoja. Lopuksi korostaisin liikunnan harrastamisen merkitystä opettajien omalle terveydelle ja oppilaiden innostamiselle urheiluun.

SOTIEN JÄLKEISIÄ TAPAHTUMIA

Vuonna 1947 tuli opettajien kohdalle erikoislaatuinen tilanne. Virkamiesten ja opettajien palkkojen jatkuvan jälkeenjääneisyyden takia ajauduttiin lakkoon. Vakava lakon uhka oli viimeksi v. 1963.

Sotien jälkeisiä olosuhteita kuvaa 1949 Helsinkiin puutarhanäyttelyyn tehty retki. Kunnan kuorma-auton lavalle nostettu koppi oli täynnä väkeä, ja minkä näköisiä olimmekaan kotiin tullessa. — Toisenlaiset ovat nykyään opettajienkin liikkumismahdollisuudet. Noin puolella opettajista on oma auto.

Keväällä 1950 vietettiin Kinon kentällä kansakoulujen suuri kevätjuhla. Sen tapaisia pitäisi järjestää, varsinkin kun nyt on urheilukenttä katsomoineen.

Vuoden 1952 alusta siirryimme Salon Opettajayhdistyspiiriin ja yhdistyksemme piirin suurimpana sai heti edustajan piirihallitukseen. Siitä alkaen Unto Koivaara on ollut piirihallituksessa, vuodesta 1958 alkaen varapuheenjohtajana. Vuosina 1962—64 oli Jouko Helkiö piirin urheilutoimitsijana piirihallituksen kokouksissa.

Vuonna 1953 SKL uusien sääntöjensä mukaan siirsi päätäntävallan kuusikymmentäjäseniselle liittovaltuustolle. Salon piirin toisena edustajana liittovaltuustossa on ollut 1953—65 Unto Koivaara.

Someron ensimmäinen kirjailijamatinea järjestettiin opettajayhdistyksen toimesta v. 1955. Kantakirjasto on huolehtinut jatkosta.

V:n 1956 vuosikokous vietettiin yhdistyksen 50-vuotisjuhlan merkeissä Säästöpankin vieraina. Sihteeri Ville Savikurki esitti kirjoittamansa historiikin. SKL:n hopeisen ansiomerkin saivat vuosien 1925—44 puheenjohtaja, Kaarlo Niemelä, vuosien 1933—50 sihteeri, Elina Lahtinen ja vuosien 1925—50 rahastonhoitaja, Enni Salmi. SKL:n hopeisen ansiomerkki annettiin jo v. 1953 Eero Helkiölle ja viimeisimmät vuosien 1955—65 puheenjohtajalle Unto Koivaaralle ja Ville Savikurjelle. — Kun nyt merkkiasioihin tultiin, niin mainittakoon samalla piirin ansiomerkin saaneet: Ville Savikurki ja Lussi Timperi.

Vuonna 1957 puolisen tusinaa Someron opettajia teki muutaman päivän matkan Leningradiin. Samana vuonna oli jo mainittu Someron kansakoululaitoksen 75-vuotisjuhla

V. 1961 hoidettiin keräys Sibelius-monumenttia varten ja järjestettiin muiden yhdistysten kanssa arvokasohjelmainen Sibelius- ja itsenäisyyspäiväjuhla.

ja tiedä. Ja tulisiko tytön isä joka ilta noutamaan keskenkasvuisensa kotiin, vaikka kuinka koltiaiset piirittäisivät hänen tytärtään baarin ympärillä autoineen. Tässä suhteessa Suomi taitaa olla mustikka.

Mutta emmehän me toki kaiket päivät siellä uima-altaankaan äärellä viihtynyt, tuollaisesta hyvinvarjellusta Kikistä huolimatta. Eivät tämänikäiset enää uiskentele kuin kala vedessä. Varmalla maaperällä liikuskelu on ikäänkuin antoisampaa. Niinpä mekin kävelimme usein hotellin yläpuolella kohoavan vuoren kupeella, jonne oli kasvanut ihastuttava huvilayhdyskunta toinen toistaan komeampine moderneine taloineen. Aivan kuin filmitähtien asuinsijoilla kuvittelimme liikkuvamme. Tuossa asuu englantilainen, tuossa ruotsalainen, tuossa brasilialainen ja tuossa suomalainen rahoillaan eläjä, esitteli naapureitaan meille siellä tapaamamme ruotsinmaalainen arkkitehti, joka rakenteli näitä unelmataloja ja niiden pihamailla olevia sinikaakelisia uima-altaita. Ja tapasimmehan myös joitakin suomalaisia, jotka olivat asettuneet vakituisiksi Aurinkorannikon asukeiksi ja omistivat vitivalkoisen huvilan, uima-altaan, kukkivan puutarhan sekä pari kolme banaanipuuta puutarhassa. Ja tietenkin siihen ihanuuteen sisältyi myöskin vapaa näköala sinisenvihreälle Välimerelle sekä se paratiisin ilmasto ja ylhäältä vuorilta tuleva kirkas lähdevesi, joka piti puutarhan keväisen vihreänä.

Juuri nämä suomalaiset sen saivatkin aikaan, että ryhdyimme kirjoittamaan kotiseudullista joulukirjoitusta täällä Välimeren miljöössä banaanien kypsymisaikaan.

He kertoivat kukin viihtyvänsä täällä ja jotkut ovat päässeet pahasta reumatismistaankin. Harvemmin täkäläiset suomalaiset toistensa seuraa etsivät, vain jos sattumalta tavataan, niin silloin vietetään juttutuokio.

Mutta jouluna on toisin. Silloin on ikäänkuin sääntönä tai paremminkin voittamattomana haluna se, että suomalaiset kerääntyvät yhteiseen joulujuhlaan suomalaista joulua viettämään. Eihän jouluna voi olla muistamatta Suomea ja hakeutumatta suomalaisten pariin, vaikka paratiisissa eläisi. Jouluna Suomi ja kotipaikkakunta tulee mieleen ainoana oikeana paratiisina. Siellä ei huoju palmupuut, sitruunat eivät kuki eikä tee hedelmää sen paremmin kuin banaanitkaan. Mutta Suomessa on joulun maisema ja sitä ei korvaa mikään.

Siitä voisimme nyt alkaa oikean joulukertomuksen. Mutta kun tämä tuli jo kirjoitetuksi, niin tehdään se "manjaana", joskus "manjaana", huomenna tai ylihuomenna . . .

Pieni mustalaistyttö, polvenkorkuinen ehkä, ratsastaa tuossa aasin selässä ja sekin tuo mieleen joulutunnelman. Hän ojentaa pienen likaisen kätensä ja sanoo: Pesetaa! Saatuaan hopeanvärisen ulkomaanrahan, jota hän ei tunne, tyttö puraisee terävillä hampaillaan sitä todetakseen onko se hopeaa. Ja kun häntä ei oltu petetty, kuuluu lapsen kurkusta kirkas hopean helähdys: Gracias senjoro, muchas gracias! Mitenkähän hän sanoisi omalla kielellään Hyvää Joulua! Ja tietääkö hän, mikä joulu on?

KAARINA POLLARI

NEITTYMAARJAN SÄNKYRUAHO

Näkkyyvät tosa Suur-Someros riivailevan, et Jaatlaaj jojes olis jottain uusii kolipakteerissii hajjui. Kyl se ennenmailman aikaankin haisi, mut yksistäs hyvält, lumpeen kukkasil ja heinänhelpjöil, salakam poikasil sillam piäles ja Fonseli-vainaaj juur tervatul paatil. Ja kyl sem pualest joltain ain tartteekin haista, ei simmottest ol, ettei haise eikä tul miltään. Mut kuis olla, mää vaan olenkin simmotel likuski, et mää oler rehvannu Jaatlaaj jojej varrest simmostakkin hajjuu, et käveis vaikka isostenkir rintapiälii.

Siit o' herrantiäten melkeen 40 vuatta kum mää kans huavasin niihin koulukasvistoisiin kukkasii. Niisä touhuisain mää sit kerrankin kuljeskelin pitkij jokiäyräi perhostein ja kaikenmailman pirumpuntareitten peräs, ja se oli mailman kauneempi päivä. Luhran kohral mun nokkain nuusti nii hianon hajun, siin saviläven syrjäl kun kasvo kurjemmiakkoi, et mahraiskos vaan paratiisiin niituilkan siit petrata. Mää tiätyst rupesin syynäämääm mikä siin oikeel lemasee ja löysin simmotten töppääm mitättömmii heinii, pistin net pussiisain ja lähtin kiiruumman kaupal kotja. No meilä oli se vanha Linholmiska Härkäläl läänist juur parast puhtii isomammaa hiaromas ja hyvä hiaroja se vaan oliki. Mut mitäs mää ny olsir ruvennu niil vanhoil ämmil kukkasistaim puhumaa, mää luulin ettei ne mittään tiärä. Mut siim mää teir rykfeelin. Nähkäs mun heinäin haisi kaikkein Linholmiskan linjamenttein ja koiruahoin ylitten ja Linholmiska löi kässiitäs yhteen ja sano: "Voi mul likkakultaim — mistäs sää olet noit n e i t t y m a a r j a n s ä n k y r u a h o i löytäny?" — Mää hajil loorastain sen iankaikkisen senaikastein koululikkain vaivanpantin, sen ennen vetenpaisumust präntätyn Kivirikkoij ja rupesin sitä plarraamaa heinäkasvein kohralt. Ja kohtsiltäs tärppäs, nähkäs mää löysin tosa paikas mitä hajin, neittymaarjan sänkyruahon. Ei muuta kuj justeerattu hiu-

ANTIPAS

BANAANIPUUN ALLA

Pakinoitsijan tyyli on oikeastaan tietoista tyylirikkoa. Miksei siis voitaisi tehdä niinkin tyylittömästi, että kirjoitetaan kotiseudulliseen joulujulkaisuun juttua banaanipuun alla, kuten meillä nyt on aikomus tehdä. Vieläpä teemme sen vuodenaikaan, joka ei ollenkaan sovi joulusta puhumiseen. Ja kaiken lisäksi kirjoitamme kaukana Somerolta, Välimeren äärellä, paikkakunnalla jota nimitetään Aurinkorannikoksi.

Eikös asia ole niin, että joulukirjoitukset sepitetään kotoisessa kammarissa iltalampun äärellä ja työn aikana katsellaan ulos ikkunasta, jotta näkyisikö siellä pumpulinkeveitä lumihiutaleita leijailemassa ikkunan takana. Muuten ei tavoita oikeata joulun tunnelmaa.

Mutta onhan jouluna tunnelmaa muutenkin, silloin kun on kotona Suomessa oman kurkihirren alla ja kun on kinkkua ja lanttulooraa pöydällä, viimeksimainitun tiristessä juuri uunista otettuna houkutellen unohtamaan tulevat vatsan röyhtäilyt. Ei siinä joulukertomusta tarvita.

Söimme juuri äsken El Pinarin keittiössä valmistettua espanjalaista lanttulaatikkoa. Sen se toi mieleen, vaikka k.o. "sörsseli" onkin pääosaltaan riisiä, johon on sekoitettu paistossa keltaisen värin saaneita tomaatteja, katkarapuja sekä Malagan helmisimpukoita kuorineen päivineen ja ties mitä.

Eihän se lanttulaatikolta maistu, ei sitten alkuunkaan, mutta sehän on espanjalaisten kansallisruokaa ja edustaa heidän makuaan. Espanjalaisten tapaan kuuluu juoda viiniä syödessä, kun taas me suomalaiset syödessämme haukkelemme pitkää hämäläistä piimää, mikäli olemme ehta hämäläisiä.

Niin, tuossa äsken syömässämme espanjalaisessa sörsselissä on niitä simpukoita semmoisenaan ja uskokaa pois, totta se on, jossakin simpukassa saattaa olla vielä helmikin kuoren alla. Se sitten erottuu syöjän hampaiden rakoon, mikäli pääsee Suomesta matkustamaan tänne niin nuorena, että omat ja herkästi eri esineitä suussa tuntevat hampaat ovat vielä tallella.

Näin voi löytää helmen suustaan ja panna sen talteen vastaista käyttöä ajatellen. Jos onni on hyvä, niin ateriastaan voi löytää niinkin monta pikkuruista helmeä, että niistä kultaan upotettuna saa rintarossin vaimolleen. Tosin rahan voimalla tällaisen arvokkaan joululahjan saa täältä vaimolleen vaivattomamminkin. Joka tapauksessa sillä voi lepyttää elämänkumppaninsa, jos hän on matkalla mukana ja jos hän ei muuten suostu lähtemään mukaan härkätaistelua katsomaan.

Emme löytänyt yhtään helmeä tuosta sörsselistä, emmekä sellaisia ostanutkaan. Mutta emme myös käynyt härkätaistelussa, sillä olemme härkäpäisesti sitä mieltä, että se on huonoa huvia.

Alussa vihjailimme, että kirjoitamme tätä banaanipuun alla. Emme nyt sentään mikään romantikko ole, eihän romantikosta koskaan tule pakinoitsijaa, kuten meistä on tullut. Mutta hotellimme uima-altaan äärellä on kaksikin banaanipuuta ja niiden hedelmät ovat juuri kypsymässä, kuten uima-altaalla käydessämme äsken totesimme.

Teki hiukan mieli varastaa niistä jokin maistiaisiksi, mutta täällä ei varastettukaan banaani maistu niin hyvältä kuin pikkupoikana varastetut ja salassa tallin takana syödyt puumaisen kovat ja itse asiassa aika kitkeränhappamet Vaarikkaan Hiltan omenat maistuivat, kun niitä sakilla rouskuteltiin. No, tietäähän sen, ettei oman maan mansikkaa mikään voita.

Mutta aurinko täällä on ankarimmankin auringonpalvojan voittaja. Sen ollessa kuumimmillaan espanjalaisetkin viettävät siestaa. Me yritimme viettää sitä hotellihuoneeseemme kuuluvalla pikku terassilla ja naputella siinä kirjoituskonetta, koska emme osaa keskellä päivää nukkua. Mutta lähdettävä oli sisätiloihin, kun ei se iänikuinen pilvenhattara, joka on jo kaksi viikkoa ratsastellut tuolla poudansavuisella taivaalla korkeiden vuorenkyttyröiden välissä, tullut kertaakaan sieltä auringon eteen.

"Kun sarasiskin eres jonakin päivänä, että tulis jotain vaihtelua tähän laiskan elämään", toivoskeli tuttavamme turkulainen kauppaneuvos erään kerran siellä hotellin uima-altaan äärellä. Mutta toivomus ei toteutunut. Banaanipuu vain kävi entistäkin janoisemman näköiseksi ja sen hedelmät kypsyivät silmin nähden.

On melko omituista lekotella tällaisessa paikassa, kun mikään ei muistuta Suomesta. Tai ei nyt aivan niinkään sentään, sillä uima-altaan äärellä olevassa kioskissa — aivan kuten nykyajan baarit meillä — palvelee kuvankaunis espanjalaistyttö, joka vastaa suomeksi kaikkeen, mitä nämä suomalaiset turistit sanakirjastaan löytämiensä sanojen avulla yrittävät espanjaksi kysyä.

Mutta sittenkään ei ole samanlaista kuin Suomessa. Sen nätin mustasilmäisen espanjalaistytön isä hakee tyttärensä joka ainut ilta kotiin, vaikka sen näköiseltä ei luulisi kotiinsaattajia puuttuvan. Joku suomalainen oli tarjoutunut saattajaksi ja sanonut, että se sopisi hänelle nyt erinomaisesti, kun oma senjorino sairastui lievään vatsatautiin.

"Te paha mies, hyvin paha mies — turpa kiinni!" sanoi tämä suomalaisten Kikiksi ristimä tyttö. Näin eivät sano suomalaiset baarityötöt, vai sanoisivatko, jos vuorostaan espanjalainen hurmuri tarjoutuisi saattajaksi. Mene

Jo 1950-luvun alkupuolella keskusteltiin kansalaisopiston perustamisen tarpeellisuudesta, ja kun se sitten vihdoin paperille perustettiin (1956), kansakoulukokouksissa opettajien taholta muistutettiin, että opisto pitäisi myös panna toimimaan, mikä viimein tapahtuikin syksyllä 1964.

V. 1963 tehtiin kuuntelumatka Turun Opettajakorkeakouluun ja yhdistyksen kokouksessa nähtiin ainoa kappale elokuvaa "Somerolaiset Pariisissa". Pikkujouluakin intouduttiin viettämään, kuten myös vuonna 1964. Tuon tapaista "riehaantumista" oli esiintynyt jo kymmenkunta vuotta aikaisemmin, jolloin vietettiin yhdistyksen vappujuhla.

Vuodesta 1957 alkaen Salon piirin opettajayhdistykset ovat kilpailleet keskenään toiminnan vilkkaudessa. Hyväksyttyjen sääntöjen mukaan erilaiset toimintamuodot tuottavat yhdistykselle pisteitä. Yhdistyksen vuoden aikana keräämät pisteet jaetaan alueen opettajavirkojen lukumäärällä. Näin kukin yhdistys saa pisteluvun, joka ilmaisee toiminnan vilkkauden. Someron Opettajayhdistys on selviytynyt voittajaksi vuosina 1957, 1959 ja 1960, jolloin se sai omakseen kultaseppä Pesosen lahjoittaman suuren pokaalin. Uuden kiertopalkinnon lahjoitti Someron Säästöpankki. Siihen on yhdistyksellämme kiinnitykset vuosilta 1963 ja 1964. Niinä kolmena vuotena, jolloin kiertopalkinto ei ole ollut Somerolla, sitä ovat pitäneet Lohjan kpla ja Salo.

SOMERON OPETTAJAYHDISTYKSEN TOIMIHENKILÖT

Puheenjohtajat:

Selma Polviander 1905, Gustava Järvinen 1906, Kaarlo Kivilahti 1907, Pietari Sörman (Sorma) 1908—11, Kustaa Hossi 1912—24, Kaarlo Niemelä 1925—44, Eero Helkiö 1945—54, Unto Koivaara 1955—65.

Sihteerit:

Rosa Eklöf (Terho, Kivilahti) 1905—07, Eeva Virtanen (Salakari) 1908—11, Rosa Hakala 1912—13, Hugo Santakari 1918—19, Emil Palenius 1920—23, K. R. V. Tuominen 1922—24, Valter Salonen 1925—26, Lauri Nevalainen 1926—32, Elina Lahtinen 1933—50, Ville Savikurki 1951—61, Eino Joro 1962—64, Jukka Penttilä 1965—.

Rahastonhoitajat:

Gustava Järvinen 1905, Eeva Virtanen 1906, Ruusa Hakala 1918—24, Enni Salmi 1925—50, Irja Harju 1951—53, Toini Lindström 1954, Lussi Timperi 1955—63, Pertti Vesarinne 1964—.

Kunniajäseniksi kutsutut:

1. Pietari Sorma, 2. Ruusa Hakala, 3. Hulda Alha, 4. Rosa Järnström, 5. Antti Kaapo, 6. Hilma Sirola, 7. Mikko Mäkirinne, 8. Sakari Kemppi, 9. Enni Salmi, 10. Elina Lahtinen, 11. Lussi Timperi, 12. Taimi Ljungdell, 13. Eero Helkiö, 14. Viljo Valtonen.

MITÄ OLIVAT KIHUPYHÄT

jatkoa sivulta 34

Mutta oli paljon sellaisiakin kihuvieraita, jotka menivät kirkkoon, olivat siellä jonkin aikaa ja lähtivät sitten pois suurella ryminällä tavallisesti ennen saarnaa. Tällaista ravaamista oli aina kihupyhinä. Tietenkään seurakunnan papisto ja muut vakavamieliset seurakuntalaiset eivät ollenkaan pitäneet tällaisista kihuista, jotka häiritsivät jumalanpalvelusta. Kirkkoherra ja kirkkoneuvosto neuvottelivatkin monesti, miten saataisiin järjestys edes kirkossa pysymään, mutta pätevää keinoa ei keksitty. Sitten kirkkoneuvosto teki päätöksen, että kihupyhinä kirkon ovet pannaan lukkoon ennen saarnaa, jotta kirkossa pysyisi rauha saarnan aikana. Koetettiinpa sitäkin keinoa, että eräänä kihupyhänä ei pidetty jumalanpalvelusta kirkossa ollenkaan, vaan eräällä kaukaisen kylän kansakoululla. Mutta ei siitäkään ollut apua. Kihuväki saapui kirkolle kuten ennenkin ja aikansa kihuttuaan he menivät pois.

Tähän tapaan, kuten edellä on kerrottu, vietettiin kihupyhiä Muolaassa ja muissakin Kannaksen pitäjissä. Mutta kertomamme kihupyhän vietosta ei olisi täydellinen, jos unohtaisimme erään ryhmän ihmisiä, joilla oli hyötyä kihupyhän viettäjistä, monet kaupustelijat, joita oli kerääntynyt kirkonmäen lähiseudulle. Siellä oli limonaadin, pullan ja monenlaisten makeisten kaupustelijoita, pitämässä huolta kihuväen ravitsemisesta.

Kysyä sopinee: Mikä oli kihupyhien vieton merkitys? Ainoa valopuoli, jos niin voi sanoa, olisi se, että eri pitäjien nuoriso kohtasi toisensa ja voi siten tulla tuntemaan naapuripitäjien nuorisoa. Muuten tapaaminen pitkien matkojen takia oli harvinaista. Mutta varjopuolena näissä kihuissa oli yhä lisääntyvä juopuneiden mekastelu ja räyhääminen, joten monet vakavamieliset seurakuntalaiset eivät sinä pyhänä saapuneet kirkkoon.

Nykyaikana pyritään tallettamaan kaikkea vanhaa ja merkitsemään muistiin esi-isien käyttämiä tapoja ja tottumuksia, ja se on kaunis ja kannatettava toimenpide, sitä suuremmalla syyllä, jos vanhat tavat ovat olleet puhtaat ja henkistä olemustamme virkistäviä. Mutta kihupyhien vietto, sellaisena niinkuin niitä Kannaksella ennen talvisotaa vietettiin, ei ansaitse muistelemista. Ne ovat aikansa eläneet ja saavat jäädä unholaan. Uusi aika on tuonut karjalaisille täällä uusissa oloissa uudenaikaiset "k i h u t", ja ne ovat pitäjäjuhlat, joita vietämme joka kesä arvokkaine ohjelmineen. Näihin pitäjäjuhliin saapuvat entisen kotikunnan asukkaat sankoin joukoin pitkienkin matkojen takaa. Nämä juhlat ovat mieliä virkistäviä ja antavat uutta voimaa arkiseen aherrukseen. Mutta näiden uusien kihujen kertominen ei kuulu enään tämän vanhan kihukertomuksen piiriin.

PALVELEMME TEITÄ

* ELINTARVIKE
* RAUTA-
* MAATALOUS-
* KANGAS-
* PUKINE-
* JALKINE-
KEMIKALI-
HUONEKALU-
OSASTOILLAMME

Tervetuloa

ORAS

Nyt
Parempi
Joulu
kuin
ennen

Nyt
Parempi
Joulu
kuin
ennen

Hotelli-ravintola
Hämeenportti
Somero

* MAUKKAITA
* ATERIOITA
* VIIHTYISIÄ
HUONEITA

SOMERO
PUH. 45 331

Nyt se saa riittäät

Tuskinpa enää Huldaa ja Herperttiä muistatte. Siitähän on jo vuosi, kun heistä kerroin. Se oli sellainen perheidylli, kerta kaikkiaan malliesimerkki rauhallisesta — eikä vain rauhanomaisesta — rinnakkaiselosta, ilman mitään pommeilla uhkailua. Mainittakoon vielä, että idylliä oli kestänyt jo parikymmentä vuotta.

On siinä ihmettelemistä nykyaikana, jolloin avioliittomarkkinat ovat kuin hevosmarkkinat ikään — tai pitäisikö nykyään sanoa — käytettyjen autojen markkinat. Vaihtavat ja vaihtavat, niin että joskus vahingossa saavat alkuperäisen.

Oli Herpertin lomapäivän aamu. Jo illalla Herpertti oli ajatellut nukkuvansa aamulla pitkään, lukevansa päivän lehden sängyssä ja, kenties, arveli hän, Hulda lomapäivän kunniaksi toisi aamukahvin "sialle". Sellaiset olivat suunnitelmat, mutta miten toisenlainen aamu olikaan.

Ensinnäkin Herpertti heräsi aivan ennenaikaisesti ja nukkuminenkin oli ollut kovin kehnoa. Huonolla tuulella oli Herpertti, vaikka ei väärällä jalalla noussutkaan, vaan tapansa mukaan vääntäytyi sängyn laidalle istumaan ja laski molemmat jalkansa yht'aikaa lattiaan. Siinä hän "murti suuta ja väänti päätä" raskaasti huokaillen. Viereisessä sängyssä vielä uinaileva Hulda sai karmean herätyksen, kun Herpertti hampaat irvessä alkoi jupista:

— Kyllä mää en tätä enää kestä... mää olen kerta kaikkiaan kyllästynny... kakskymmentä vuatta täs on maattu... nyt se saa riittäät... tähän looraan en enää tu!

Samassa auto hurahti pihaan, ja me yhtenä rykelmänä ryntäsimme portaisiin. Ja aatelkaas, kun isä kantoikin äidin takaisin, eikä äidin yhtikäs huolinut jäädä sairaalaan. Jalka olikin vain niukahtanut. Äiti sai maata ja hautoa sitä kääreillä kotona.

Äiti oli vähän totinen, kun tyyny oli lentänyt ilmaan sinä aikana. Mutta minä annoin oman tyynyni äidille ja lupasin huomenissa kerätä ne höyhenet.

Mutta isä vasta totinen oli, kun näki sen epäjumalan. Isä sanoi, että voi Kivi-parkaa. Niin Jukka lohdutti isää, että mitäs sinä huolit tuosta kivestä, kun Aleksis jäi ehyeksi.

Eikä me uskallettu ensinkään kertoa äidille niistä Kaisan housuista, eikä vieraanvarapiparkakuista, eikä hillopurkeista, eikä voista. Mitäs niistä kaikista turhista.

Mitä kaikkea jupisikaan, mutta päätteeksi nyrkillään jysäytti — ei, ei sentään Huldaa — vaan sänkynsä patjaa:

— Ja sitten vielä tommonen epäestillinen näky!

Hulda ei enää kuorsannut, oli muuten vain hämmästyksestä ja kauhusta suu auki ja tukka pörrössä, niin että ei se kovin esteettistä ollutkaan.

Sen tien Herpertti huiteli vaatteet ylleen kuin palokuntalainen ja paineli ulos. Oven läimäys päätti synkän yksinpuhelun. Sehän se oli ollut, sillä Hulda ei ollut saanut sanaakaan suustaan. Vasta oven läimäyksen jälkeen Hulda sai äänensä ilmoille:

— Herperttii...!

Mutta Herpertti oli mennyt — ääntä suuremmalla nopeudella.

Jokainen lukija ihmettelee, miksi Herpertti lähti. Syyn ja seurauksen lakiin perehtynyt tai muuten älykäs lukija esittää kysymyksensä keskitetymmin: Mitä oli yöllä tapahtunut?

Kysymys on varsin osuva, mutta vanhanaikaisen kirjekoulun käyneenä poikkean Best seller-linjalta enkä puutu Huldan ja Herpertin makuuhuoneasioihin. Luulen tapauksen tulevan muutenkin ymmärretyksi.

Herpertin ääntä nopeampi vauhti muuttui kävelyksi. Hän käveli ja käveli, mietti ja mietti. Ratkaisu oli kyllä tehty, mutta paras varmistua asiasta.

Saavutettuaan rauhallisen varmuuden Herpertti suuntasi askeleensa erääseen kylän toisessa päässä olevaan taloon. Erittäin ystävällisen vastaanoton jälkeen alkoivat neuvottelut mitä sydämellisimmän ilmapiirin vallitessa. Neuvottelujen välillä suoritettiin erinäisiä "anatomisia soveltuvuuskokeitakin", joiden jälkeen tuo kahden kauppa oli valmis. Ja niin ajoi muuttoauto Herpertin mökin eteen, eron hetki oli käsillä.

Hulda ja Herpertti sanoivat jäähyväiset vanhoille sängyilleen, ja uudet, valkoiset sängyt kannettiin sisään.

Kelpaa niissä nukkua vaikka toiset parikymmentä vuotta, jos elonpäiviä riittää. Vanhoissa sängyissä ei ainakaan olisi pitkälti riittänyt, sillä pahasti notkolle painunut joustinpatja oli jo kovasti koetellut erikoisesti Herpertin selkää.

Se on tärkeä asia, tuo sängyn anatominen soveltuvuus.

Jk. — Se "epäestillinen näky" oli tietysti Herpertin sänky.

Kun voi tuli kortille

Kun voi tuli kortille, niin meidän äidiltä katkesi jalka. Vaikka ei se nyt ihan poikki katkennut. Mutta me luultiin Jukan ja Kaisan kanssa niin, kun äiti ei yhtään topannut sillä jalalla lattiaan.

Kun radiosetä julisti yhtenä iltana, että kolmetasaarammaa voita hengille, niin äiti säikähti ja hihkaisi:

— Herrankeikis! Se ei piisaa sitten yhtikäs mihinkään.

Ja sitten äiti lähti kiireesti viemään sanaa alakerran Annastiinalle. Mutta portaissa äidin jalka meni poikki. Tai ei se nyt ihan poikki mennyt, vaikka me luultiin niin.

Ja sitten Annastiina tuli meille ja kääri äidin jalan tötterölle ja pani taas radion auki, että saarnaako setä vielä siitä voista. Muttei se saarnannu yhtikäs enää voista, vaan sanoi, että testiilit ja housut ja kenkien paikat halpenee. Niin siihen Annastiina sanoi, että laiha lohdutus, kun voi kerran loppui. Ja miksei se radiosetä sanonut sitä sen verran aikaisemmin, että jokainen olis ehtinyt ostaa edes viisi kiloa kaappiin varalle. Ehkä se olis riittynykki sen korttipelin ajan.

Äidin jalkaa vain mojotti eikä yhtikäs lakannu. Jukka toi purukumia ja käski liimata sen jalan sillä. Jukka oli sillä liisteröinyt Jörö-Jukankin jalan, ja se piti hyvin kiinni. Muttei äiti antanu laittaa sitä purukumia, vaan puhui sairaalasta. Ja samassa isä kolisteli eteisessä. Minä juoksin heti sanomaan isälle, että nyt ne tiilit halpeni, niin korjataan se leikkimökin katto. Mutta isä oli huissin vihainen, kun ne antoivat voita kolmesataarammaa hengille, eikä yhtikäs ihastunu niistä tiilistä.

Muttei isä ollu enää yhtään vihanen, kun näki äidin leposohvalla jalka tötterössä. Annastiina ehätti sanomaan, että sen se teki, kun voi loppui. Mutta isä otti heti puhelinluuran ja soitti auton. Äiti huokaili, että kuinka noitten lasten käy, jos täytyy sairaalaan jäädä. Mutta isä sanoi, ettei noin isoilla lapsilla ole mitään hätää. Vaikkei me vielä isoja oltu. Ja kyllä Kaisalla toisinaan oli kovakin hätä, ettei tahtonut nappeja ehtiä avata.

Isä kantoi sitten äidin autoon. Me juostiin keittiön ikkunasta katsomaan sitä lähtöä. Muttei me paljon mitään nähty, kun oli pimeä piha ja meitä muutenkin pelotti, että jos isänkin jalka linksahtaa ja me jäädään ihan yksin.

Kaisa sanoi, että ruvetaan nyt syömään niitä voileipiä, joita äiti laittoi illalliseksi. Muttei me mitään voileipiä löydetty, kun Jukka oli ne jo kaikki syönyt yksinään, kun kuuli voin loppuvan.

Annastiinan piti katsoa sitten meidän perään, mutta Annastiina meni ensin alakertaan keittämään itselleen iltakahvia. Ja me ruvettiin tyynysotaa. Se tyynysota on eri jännää. Toisinaan saa täysosumia tämän tästä. Mutta Jukan keskitys sattui isän kirjahyllyyn. Siellä on sellainen mustan ukon pää, jota isä sanoo Aleksis Kiveksi ja äiti epäjumalaksi. Se epäjumala putosi lattialle ja paukahti keskeltä poikki. Me pelästyttiin Kaisan kanssa kovin, mutta Jukka sanoi, ettei tässä hullummin käynytkään. Aleksis vain putosi alas kiven päältä. Ja sitten taas jatkettiin tyynysotaa. Mutta äidin tyyny repesi ja höyhenet lensivät ympäri huoneita ja siitä vasta hauskaa tuli, kun juostiin niiden jäljessä ja kilvattiin kuka korkeammalle jaksaa höyhenen puhaltaa. Ja kohta olivat kaikki huoneet höyhenissä. Mutta silloin tuli Annastiina hirveän näköisenä ja sanoi, ettei äiti ole kakaroitaan yhtään kasvattanut. Mutta minä sanoin, että se on vale. Olihan Kaisakin kasvanut pituutta kaksi pykälää viime mittauksesta. Ja ne pykälät näkyvät kyllä tuossa ovenpielessä, että Annastiina katsoo vaan. Kyllä äiti meidät aina kasvamaan saa.

Ja Annastiina sanoi, ettei Rutasen mummo varmaan tiennyt mitään koko voisodasta. Ja Annastiina jätti taas meidät ja lähti kiireesti kertomaan uutisia Rutasen mökkiin. Mutta Kaisalle tuli iso hätä sinä aikana. Ja kun me ei saatu Jukan kanssa niitä nappeja auki, niin me keksittiin leikata aukko housuihin, etteivät ne likaantuisi. Naiset ovat eri huonoja hoksaamaan, kun eivät ole jo aikaisemmin sellaista keksineet.

Sitten meille tuli nälkä. Ja kaapista löytyi voileipäkeksejä. Voipönttö nostettiin pöytään ja syötiin kaikki voit ja keksit. Ja Jukka tahtoi vielä jälkiruokaakin. Ulkokomeron hyllyltä löytyikin, suureksi riemuksi, mansikkapurkki ja luumupurkki. Ja me otettiin äidin viimeiset vieraanvarapiparkakut ja mätättiin lusikalla hilloa päälle. Se oli huissin hyvää itse keksittyä jälkiruokaa. Jukka sanoi, ettei voita enää kaivatakaan, kun keksitään muutenkin näin hyviä jälkiruokia.

Sitten tuli Annastiina ja sanoi, että nyt mukulat sänkyyn. Eikä me yhtään muistutettu iltapesusta, vaikka kädetkin olivat kyynärpäitä myöten hillossa. Mutta kun Annastiina riisui Kaisan, niin hän kummasteli, kuka housun takamukset oli syöny. Mutta me meinattiin, ettei niissä ole takamuksia ollukkaan. Sitä ei Annastiina uskonu, vaan lupasi patukkaa, ellemme ole jo siivoollisesti. Ja vaan lupasi patukkaa, ellemme ole jo siivollisesti.

Pankkimme on aina valmis palvelemaan Teitä nopeasti ja tarkoituksenmukaisesti kaikissa raha-asioissanne

Käykää talossa!

KANSALLIS-OSAKE-PANKKI

Oikean joulun sävel —

erikoisosastomme ja myymälämme ovat varautuneet monipuolisin lahjavalikoimin ja erikoiserin palvelemaan Teitä hankinnoissanne.

parhaat lahjahankintanne —

Someron Osuuskaupasta

miehille mieluisia —

äidin toivomia —

maistuvaa koko perheelle —

Hyvää Joulua
ja
Onnellista
Uutta Vuotta
toivottaa
kaikille asiakkailleen

Etelä-Someron

Häntälän

Somerniemen

ja

Someron

OSUUSKASSA

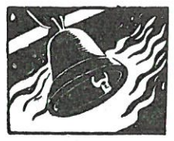

Someron

Seudun

Palovakuutus-yhdistys

esittää näin

Joulutervehdyksensä

kaikille osakkailleen ja toivottaa Menestyksellistä Vuotta 1966.

Muistattehan, että vakuutus omassa yhdistyksessänne on aina varmin ja edullisin.

YHDYSPANKISTA

hankitte
vaivattomasti
kätevät
ja
mieleiset
lahjat

YRJÖ NIEMELÄ

Kohtaus kiveliössä

— Kyllä tänne mahtuu. Ulkona on paha ilma.

— Eikös pelota, meinaan ... olla tällaisen suuren, ruman äijän kanssa samassa kämpässä?

Nainen heläyttää naurun.

— Mitä vielä. En minä ole ennenkään ihmisiä pelännyt.

Eemeli pudottaa sitten reppunsa lattialle, istuu pölkylle tulen ääreen ja alkaa nylkeä kettua.

Nainen kyselee kaikenlaisia, mutta Eemeli vain murahtelee vastaukseksi. Jostakin ihmeellisestä syystä Eemeli haluaisi olla tavallista avomielisempi tätä ihmistä kohtaan, mutta ei hänestä silti monta lausetta illan mittaan heru.

Naisen puheista Eemelille selviää, että tämä on ollut Aakenustunturissa hiihtämässä, mutta huonon sään yllättäessä päättänyt jäädä kämppään yöksi.

Eemeli katsoo naista varovasti alta kulmiensa ja miettii:

— On se vähän kummempi naisenpuoli, kun se yksinään hiihtelee näissä kiveliöissä...

Eemeli saa tietää myös, että nainen on kotoisin samasta pitäjästä, josta hän itsekin aikoinaan kierrokselleen lähti.

— Siinä on jotain tutunomaista, tuumii Eemeli, ja hänen mieleensä hiipii joitakin suloisenkatkeria muistoja vuosikymmenien takaa. Eemeli tekee nyt muutamia kysymyksiäkin saadakseen naisen kertomaan enemmän, mutta ei kuitenkaan ilmaise omaa salaisuuttaan vieraalle.

Keskustelu tyrehtyy vähitellen. Eemeli on saanut saaliinsa nyljetyksi. Hän asettaa reppunsa piisin toiselle puolen olevalle laverille päänalusekseen ja paneutuu pitkäkseen.

Nainen askartelee vielä jotakin reppunsa äärellä, lisää puuta tuleen ja ryömii sitten makuupussiinsa.

Pian kuuluu kämpästä nukkuvien tasainen hengitys, joka toisinaan voimistuu äänekkääksi kuorsaukseksi, jota palavien honkapölkkyjen räsähdykset säestävät.

Aamulla Eemeli on jälleen entisensä. Avomielisyys ja puheliaisuus ovat tyystin kadonneet. Hän kiehauttaa kahvin ja haukkaa vähän eväitään naisen loikoessa vielä makuupussissaan.

Lähtiessään Eemeli ovelta kääntyy naisen puoleen ja sanoo:

— Jos satutte tuntemaan sieltä kotipitäjästänne seliaisen Lehtisen Ainon, niin sanokaa terveisiä!

Nainen makuupussissa hätkähtää:

— Sehän on äidin tyttönimi! Nainen yrittää kiireesti kömpiä pois makuupussista, mutta vetoketju hiukan reistailee ja siinä kuluu kalliita sekunteja. Kun hän ehtii ulos, on mies jo suksilla ja sauvoo päättäväisesti vasten vinkuvaa vihuria.

— Hei, mies...

Mutta mies ei enää kuule — tai ei halua kuulla ...

Sana Joulusta

Sana joulusta sinulle
jonka silmät ovat kirkkaammat
kuin latvatähti joulupuussa,
sinulle, jonka ääni helähtää
heleämmin kuin hopeatiuku
kuusen oksassa,
sinulle, jonka päivät ja tunnit
ovat odotusta täynnä.
Sinun on joulu!

Tonttuna hyppelet punahiipassasi.
Enkelinä liitelet silkkisiivin.
Joulupukki aavistaa pienimmätkin
ajatuksesi ja toiveesi.
Äiti ja isä heltyvät ja
unohtavat markan arvon.

Sana joulusta sinulle,
joka iltatähden myötä
matkaat Beetlehemiin ja
painat suppusuukon
vastasyntyneen poskelle.
Sinä olet joulu
ja joulu elää sinun kauttasi.

Ester Ahokainen

Kettu-Eemeli ponnistelee vaivalloisesti tuulta vasten. Repun viilekkeet hankaavat epämiellyttävästi hiestyneitä hartioita. Nylkemätön ketunruho, joka on sidottu repun päälle, heiluu potkujen tahdissa edestakaisin.

Eemeli oli joutunut aikomaansa kauemmaksi repolaisen jälkiä seuratessaan. Kettu oli saanut rautansa irti ja raahautunut niiden kanssa aina Sapakko-ojalle saakka.

Paluumatkalla on ilma alkanut nopeasti lauhtua, ja suksen luisto on käynyt työlääksi. Kaamosajan hämärä on tihenemässä lähestyvää iltaa enteillen. Uhkaavana tummana harjanteena hiihtäjän oikealla puolella häämöttävä Aakenustunturi on alkanut kammottavasti kohista.

— Tästä taitaa tulla aika pyrykkä, murahtelee hiihtäjä itsekseen tähyillen tunturiin tihruisilla silmillään.

Tämä hiihtäjä, Kettu-Eemeli, on melko erikoinen mies. Jostakin etelän puolesta hän on näille kairoille ilmestynyt kolmisen vuosikymmentä sitten. Yksinään hän asustaa mökkipahasessa Isovaaran laidassa ja pyytää kettuja. Oveaan hän ei aukaise vieraalle eikä hän puolestaan häiritse kenenkään rauhaa läsnäolollaan. Noin kerran kuussa hän noutaa repullisen tavaraa Holopaisen kaupasta, mutta ei silloinkaan ryhdy puheisiin ihmisten kanssa, vaikka on kaiket viikot yksinäisyydessä asustanut. Niin, yksinäisyydessäkö? No, kämppänsä ympärillä kurahteleville oraville hän saattaa joskus jutella, kun on sillä päällä. Muita ystäviä hänellä ei ole. Enää. On ollut joskus. Kukaan ei muista hänen tehneen muuta työtä kuin harjoittaneen tätä kettujen ja muun metsänriistan pyyntiä, mutta siinä hän onkin pistämätön.

Eemeli ponnistelee vaivalloisesti yltyvää tuulta vasten. Teräviä lumia on alkanut viskellä päin kasvoja. Hämärä tihenee yhä. Lumi alkaa tarttua suksen pohjaan. Penikulma olisi vielä mökille. Parin kilometrin päässä vasemmalla Eemeli tietää olevan Ruottaman metsäkämpän, joka tavallisesti on aivan autiona.

— Taidanpa olla yötä kämpässä, päättää Eemeli ja kääntää suksensa vasemmalle. Kestää puolisen tuntia, ennenkuin Eemeli erottaa kämpän ääriviivat tihenevästä hämärästä. Samassa hän tuntee savun hajua.

— Kämpässä on joku! sähähtää Eemeli.

Hän siirtyy sille puolen, missä kämpän ainoa ikkuna on, katsoakseen näkyykö valoa.

Näkyy. Heikko loimotus valaisee jäätynyttä ikkunaa.

— Kuka - - -hana!

Eemeli kääntää jo suksensa palatakseen takaisin metsän turvalliseen pimentoon, mutta tuntiessaan, miten lumi takertuu hänen suksiinsa ja miten vihuri piiskaa hänen kasvojaan, hän puhdistaa suksensa, nostaa ne pystyyn kämpän seinustalle ja astuu sisään.

Kun hänen silmänsä tottuvat piisin loimotuksesta tulevaan valoon, hän erottaa kämpän asukkaan, ritsin reunalla istuvan — nuoren naisen.

Silloin Eemeli kuitenkin aikoo palata takaisin pimeyteen, mutta nainen sanoo:

Toivotamme kaikille arv. asiakkaillemme Hyvää ja Rauhallista Joulua sekä Menestyksellistä Uutta Vuotta!

RAUTASOMERO OY

SOMERO — HELSINKI
Puh. 45 265 — Mikonk. 13 A

Rauta- ja rakennustarvikealan tukku- ja vähittäisliike Somerolla.

Ajokortti on ARVOPAPERI

SEN HUOMAA SIITÄ,
että jokseenkin kaikissa paikkatarjouksissa pidetään ajotaitoa paikansaannin edellytyksenä,
että itselle ja perheelle se merkitsee riippumattomuutta matkoilla.

Meillä saatte nämä edut pätevien opettajien ohjauksessa nykyaikaisilla opetusautoilla, joilla on nautinto harjoitella.

Someron Autokoulu
Somero, puh. 45 440.

SOMERON TIILITEHDAS OY

Somero, puh. 45 184,
iltaisin 45 185

* **Salaojaputkia**
* **Tiiliä**

Kuivamaito Oy
SOMERO — NASTOLA — LAPINLAHTI

Valmistaa maitojauheita teollisuuden ja kotitalouden käyttöön

Painotyönne edullisesti

Somerpaino

Ford SALON Automyynti Oy

MYYMÄLÄ puh. 45 312

- Varaosia ja tarvikkeita
- Autoja, traktoreita, maatal.koneita

KONETEHDAS puh. 45 172

VALMISTAA JA MYY:

- EK-SA soran-suolan levittäjiä
- Traktorin varmuushyttejä
- Stevns-myllyjä jne.

Sepän Paperi ja Kemikalikauppa

PUH. 45 290

* Suurin leluvalikoima ja monipuolisin kemikaalialan liike paikkakunnalla.

RAUHAISAA JOULUA!

Someron Radioliike

TOIVO HAIRO - PUH. 45 253

Mopedeja - Televisioita - Kodinkoneita
Urheiluvälineitä

HYVÄÄ JOULUA
ja
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA
toivottaa

Vanhalan Kotileipomo
puh. 43 553

PÄTEVÄÄ PALVELUA TILI- JA VEROASIOISSA!

Someron Tilitoimisto Oy
Somero, Joensuu, puh. 45 224.

HYVÄÄ JOULUA ja
ONNEKASTA UUTTA VUOTTA
toivottaa asiakkailleen

EILA SAARINEN

Kenkä- ja Sukkabaari
puh. 45 463

K i r j o j a

PAPERI-, KOULU- JA
KONTTORI-
TARVIKKEITA

Someron Kirjakauppa
puh. 45 098

* **Naisten**
* **hattujen ja liivien**
* **erikoisliike**

Lakki ja Asuste

omist. PAULA IMARA
Somero, puh. 45 008

JOULUN ODOTUKSESSA

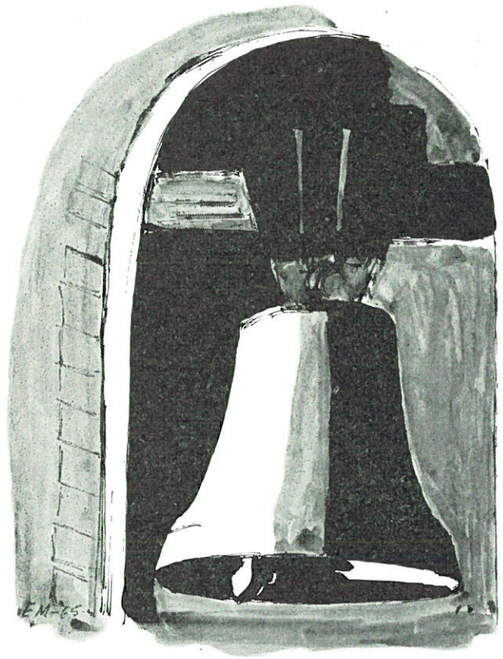

Minä taidan olla aika lailla vanhanaikainen, hölmö ja lapsellinen. Pidän nimittäin joulusta ja joulun odotuksesta. Jo monta vuotta on ollut muotia valitella joulusta kaikenlaista. Papit haukkuvat joulua radion aamuhartauksissa, toimittajat pakinoissa ja muut ihmiset yleisönosastossa ynnä jutellessaan muuten vain. Joulu on muka mennyt aivan piloille, se on liian kaupallinen, liian kiireinen, liian meluisa. Joululaulut ovat kuluneita, säät ovat huonontuneet. Valittajien lapsuuden aikaan satoi joka jouluaatto suuria hahtuvaisia hiutaleita, rekikeli oli juuri sopiva jouluaamuna kirkkoon ajettaessa, joululahjojen antamisessa ja saamisessa vallitsi kohtuus, kuuset olivat tuuheampia ja tasaisempia kuin nykyään, jolloin ihmisille myydään nylkyrihintaan kuukausia sitten kaadettujen tukkipuitten latvat, joulupukki ei ollut pukeutunut anglosaksisen mallin mukaiseen punaiseen serttinkikauhtanaan, vaan kunnolliseen turkkiin, lapset olivat kiltempiä ja vaatimattomampia kuin nykyään, joulukatuja ei ollut olemassakaan.

Nimenomaan pohjois- ja keski-Suomesta etelä-Suomeen muuttaneet ihmiset kuvittelevat, että Suomen ilmasto on muuttunut ratkaisevasti huonompaan päin, eivätkä huomaa, että he ovat itse muuttaneet etelämmäs, rannikolle, jossa tuskin valkeita talvia oli ennenkään joka joulu.

Minä en ole koskaan laskenut, kuinka monta mustaa ja kuinka monta valkeaa joulua olen nähnyt eikä minulla ole aavistustakaan, minä jouluna on ollut lunta maassa. Olen yrittänyt lohduttaa napisijoita sanomalla, ettei Beetlehemissäkään ollut lunta Jeesuksen syntymän aikaan, mutta joulujen joulu se silti oli.

En ole koskaan elämässäni ajanut reessä joulukirkkoon, niin maalla kun olenkin viettänyt suurimman osan elämäni jouluista. Ovat tainneet rekiretket muutenkin rajoittua neljään viiteen kertaan kaiken kaikkiaan. Miksi niitä haikailisin, yhtä vähän kaipaan pahnoja korkkimatolleni tai pärettä huoneeni valaisemiseen.

Joulun tunnelman tavoittamiseen tarvitaan perin vähän rekvisiittaa, sen on todistanut mm. Sillanpään Taatavainaa joulupakinoillaan. Puhdas paita, puhdas huone, hiljaisuutta, rauhaa, eikö se riittänyt Frans Eemelin lapsuuden joulun tunnelman luomiseksi.

Älkäämme kuitenkaan häiriintykö, jos toiset ihmiset tarvitsevat jotakin muuta joulutunnelmansa luomiseksi. Jonkun täytyy saada siivota, paistaa ja maistaa itsensä melkein näännyksiin. Toiset raahaavat lapsiaan monen sadan kilometrin päästä kaupunkiin katsomaan joulukadun valoja. Joillekin tungos luo tunnelmaa, toisille kovaäänisestä kuullut laulut. Onneksi jokaisella paikkakunnalla on korkeintaan yksi joulukatu, ja sen voi yleensä kiertää. Tarpeelliset joululahjat voi ostaa muualtakin.

Meidän perheessä aloitettiin viime vuonna joulun odotus jo varhain syksyllä. Joulukuusenkoristeet otettiin esille monta kertaa, ihailtiin kelloja ja palloja ja pantiin ne taas takaisin piiloon. Pimeitä aamuja juhlisti yksinäinen kynttilä, jonka kuopus sytytti kiireisimpien jo lähdettyä kouluun ja töihin. Ihailimme yksinäistä lepattavaa liekkiä viitisen minuuttia, sitten sammutimme taas kynttilän ja jaksoimme elää jälleen yhden pimeän, kolean, kostean päivän ihanassa joulun odotuksessa. Adventtikalenterin luukut avautuivat, salaperäisiä paketteja alkoi kerääntyä komeroihin ja vuoteitten alle. Radio ei mielestämme soittanut joululauluja ollenkaan riittävästi.

Ei kukaan pakota ketään siivoamaan, leipomaan, ostamaan lahjoja eikä syömään itseään kipeäksi. Joulua saa viettää ihan niinkuin itse haluaa. Uskot Jumalaan tai joulupukkiin, pääasia on, että tunnet juhlamieltä. Suomen talvi on niin pitkä ja pimeä, että tarvitaan jokin suuri odottamisen arvoinen asia katkaisemaan tätä synkkien päivien yksitoikkoista ketjua. Onneksi meillä on joulu!

TYYNE MÄÄTTÄNEN

Taas joulu on

Taas Joulu on —
soi kellot niinkuin ennen,
kotoisin soinnuin, lempein, lämpimin,
kutsuen alle tutun holviston
tuhlaajalasta, joka kyynelin,
pää painuneena verkkaan kuljeksin
tuttua tietä vanhan kalmiston.
Näin, ajan rauhattoman, kiireisen,
käyn, lapsi, levotonna etsien,
vaan etsimääni enää löydä en!
— Nään muistot vain — käyn niitä itkien.

On tuolla lapsuuteni joulupuu.
Taas kuulen, lapsuusjoulun kellot soittaa —
mun sydämeni muistot menneet voittaa,
vie askel raskas vanhaan kalmistoon
kuin tuskan pakosta, mit' en voi voittaa —
ja tunnen kuinka yksin täällä oon! —
Ah, täällä, alla valkohankien
he nukkuu, kaksi vanhusvainajaa.
Kumpujen ääreen, hiljaa nyyhkien,
polvistun tuhlaajana — rukoillen.

He paljon, paljon lastaan rakasti,
niin paljon uhrasi ja uurasti,
vaan mitä antoi lapsi kiitokseksi!
On kiittämättömyys vain maailman
niin tuttu palkka, sen kai tunnethan.
Sen antoi lapsikin ja tylyt sanat vaan,
kun luotaan lähti suureen maailmaan.

— Vaan jos ne sanat saisi palaamaan,
pois ottaisi nyt jälkeen vuosien
kun palasi luo lumikumpujen.
Niin hiljaa nukkuvat he unessaan,
nuo kaksi hyvää vanhusvainajaa —
vaan sanoja ei saada palaamaan.

Käy yksin, hiljaa, ääreen kumpujen
laps' surun, jouluyönä nyyhkien,
kun kellot kuuluttavat rauhaa maan.
Hän kynttilänsä pienet sytyttää,
kuin kiitosuhrina ne siihen jää,
väräjämähän aamun heijastukseen.
Ja on kuin virittäisi liekit nää
hymniä herkkää, sointumaan mi jää
hitaasti vaalenevan päivän sarastukseen.

Kun häipyi valovirtaan joulun tähti,
pois tuska sieluista jo iäks lähti.
Syntyihän Seimenlapsi maailmaan:
Hän saapui kaikki anteeks' antamaan —
siks' riemuin laulaa taivaan enkelkuorot
ja joulunkellot soittaa rauhaa vaan!
Sit' kuulemass' on monta vainajaa,
kun uinuvat he untaan rauhaisaa
ja joulun valot loistaa kummuillaan!
— Vuossadat uinuu heidän rinnallaan.

V. RIIKOSEN
PELTISEPÄNLIIKE OY
puh. 45 247
suorittaa alaan kuuluvia töitä urakalla
ja laskuun. — Hyvää joulua!

HYVÄÄ JOULUA
valtuutettu ASKO-myyjä
Someron Huonekaluliike
puh. 45 125

HYVÄÄ JOULUA ja
ONNEKASTA UUTTA VUOTTA
toivottaa
Kello- ja Kihla-Aitta
K. Nyström, puh. 45 358

JOULUKIIREISSÄKIN päivän
parhaat askeleet
vievät
joulu-Sokamaan
paremman palvelun joulutavarataloon
SOKAMA Oy

MUOVI-
- TALOUSTARVIKKEET
- SUOJA-ASUT
- LEVYT — KALVOT
- LETKUT — PUTKET
- LELUT

Someron
Muovi-Tarvike
Somero, puh. 45 244

Käsityö ja Paperi
Liisa Ylitalo,
puh. 45 212
Erikoisalana kotikudonnaiset, villalangat, käsityötarvikkeet, paperi ja lelut.

* HYVÄÄ
* JOULUA
* TOIVOTTAA
Someron
Kello ja Kulta
puh. 45 120.

Vesi- ja lämpöjohdot
JOROSELTA
puh. 45 359
SHELL-kaasuhuolto
ESSO-öljypoltin-
huolto

KOTISEUDUN
UUTISET KERTOO
TEILLE

SOMERO
-lehti

HAUTAMUISTOMERKKIÄ
hankkiessanne ottakaa tarjous meiltä. Uusin työtavoin uskoisimme voivamme palvella Teitä parhaalla mahdollisella tavalla.
Someron Kivenveistämö
MAUNO KANGAS - PUH. 45 180

HYVÄÄ JOULUA
TOIVOTTAA
SOMER-ASU
puh. 45 406

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta
kaikille asiakkailleen toivottavat
TUKKUKAUPPOJEN OY
TUKON KONE OY
SOMERON KONTTORIT

HYVÄÄ JOULUA
asiakkailleen toivottaa
Y. TIRRI
puh. 45 353 ja 45 273

Syrjälän
Putkivalmistamo
KULTELA - PUH. 45 033

HYVÄÄ JOULUA
TOIVOTTAA
Salon Peite Oy
Somero

Holmapellon
Putki Oy
puh. 45 430

HYVÄÄ JOULUA
TOIVOTTAA
Someron
Osuusmeijeri

Härmän Kauppa
puh. 45 404

HYVÄÄ JOULUA
asiakkailleen toivottaa
KOTIKAMPAAMO
LILJA LAAKSO
puh. 45 487

KIRSTI INKINEN

JOULURAUHA

Pieni jouluenkeli — hänen nimensä oli Joulurauha — oli saanut jouluaatoksi Jumalalalta tehtävän. Hänen tuli mennä maan ihmisten luo ja kylvää ihmisten sydämiin Jumalan rauhan siemeniä, jotta niistä versoisi ja kasvaisi ihania joulukukkia. Enkeli iloitsi. Olihan hänen tehtävänsä suuri ja kaunis. Mutta hän pettyi. Ihmiset eivät edes huomanneet häntä. Ei kukaan kuunnellut enkelin kolkutusta. Heidän sydämensä olivat jo niin täynnä, ettei niihin enää mahtunut mitään muuta. Äitien sydämet niin isoissa taloissa kuin pienissä mökeissä olivat täynnä huolta ja kiirettä joulun vuoksi. Oli vielä lukematon määrä tehtäviä, jotka piti suorittaa. Väsyneinä ja hermostuneina äidit riensivät työstä toiseen. Ei heillä ollut aikaa Joulurauhalle.

Isien sydämet taas puolestaan olivat tulvillaan rahahuolia kaiken sen vuoksi, mikä joulun alla oli niellyt rahaa suunnattomasti. Eivät hekään jaksaneet ajatella Joulurauhaa.

Lasten silmät loistivat ja välkkyivät odotuksen iloa.

— He ainakin ottavat lahjani vastaan, ajatteli enkeli ilostuneena.

— Lapsen sydän on vielä herkkä ja altis.

Mutta nytkin enkeli erehtyi. Lapset odottivat joulupukkia ja joululahjoja. Ne olivat heille joulussa pääasia. Kun ei kukaan ollut kertonut heille Joulun Lapsesta, eivät hekään osanneet ottaa vastaan enkelin lahjaa.

Joulurauhan enkeli alkoi jo tulla toivottomaksi. Hän poikkesi vielä erääseen liikkeeseen myyjien ja ostajien luo. Turhaan. Myyjien sydämet oli täynnä vapaaillan odotusta ja levotonta kiirettä. Ostajat tuskailivat viime hetkeen jääneitten ostostensa kanssa.

Ohimennen enkeli kurkisti tiellä liikkuvan kulkijankin sydämeen, mutta vetäytyi kiireesti pois. Siellä oli vain kateutta toisten paremmasta osasta ja katkeraa mieltä lähimmäistä kohtaan. Joulurauhalla ei ollut sijaa.

Oli tullut jo hämärää, ja väsynyt ja murheellinen enkeli poikkesi valaistuun kirkkoon, jossa urut humisivat ja kynttilät sädehtivät.

— Täältä ainakin löytänen etsimäni, huokasi enkeli hiljaa. — Miksipä nuo ihmiset muuten olisivat tänne tulleet?

Hän kulki näkymättömänä toisen luota toisen luo ja tutki ihmisten sydämiä. Mutta voi, miten suljettuja ne täällä kirkossakin olivat. Useimpien sydän oli täynnä hienoa juhlatunnelmaa, kynttiläin loistetta ja sävelten kauneutta. Joittenkin sydän oli täyttynyt oman hyvyyden tunnosta, ja muutamat tarkkailivat lähimmäistensä vaatteita. Ei näihin sydämiin ollut Joulurauhalla asiaa. Ei niissä häntä muistettu eikä odotettu.

Pieni enkeli itki ulkona lumessa. Mitä sanoisikaan taivaallinen Isä, kun ei Hänen suuri lahjansa ollut kenellekään kelvannut!

Murheellisin mielin enkeli alkoi liidellä takaisin taivaaseen. Mutta silloin hän havaitsi kaukana alapuolellaan muurin ympäröimän ison rakennuksen, jonka eräästä pienestä ikkunasta tuikki valoa. Hän laskeutui alas ja huomasi paikan vankilaksi. Uteliaana enkeli kurkisti sisään ikkunasta. Sisällä kopissa, rautaristikkojen takana, istui nuori mies vangin puvussa. Pienen pieni kynttilä tuikahteli ikkunalla, mutta mies nojasi päätään käsiinsä ja itki. Suuret, suolaiset kyyneleet valuivat avatulle kirjalle hänen polvillaan. Kirja oli Raamattu. Enkelin sydän värähti osanotosta. Olisikohan tuossa lopultakin ihminen, joka tarvitsi häntä? Hän alkoi tutkia miehen sydäntä.

— Eikö sinulla ole ensinkään kiirettä? enkeli kysyi.

— Mihin minulla olisi kiire, mies vastasi. — Enhän pääse täältä minnekään. Päivästä päivään istun ja mietin tekojani.

— Eikö sinulla ole rahahuolia?

— Miksipä olisi? Kerran tein rikoksen rahojen tähden, nyt ne eivät minua kiinnosta. En tarvitse täällä rahaa.

— Etkö ajattele joululahjoja?

— Eihän niitä kukaan minulle anna. Ystäväni ja omaiseni ovat hyljänneet minut, vastasi mies murheellisena.

— Etkö odota vapautta?

— Oi, siihen on vielä niin toivottoman pitkä aika.

— Etkö ole pahoillasi siitä, että moni muu saa viettää joulua kotonaan vapaana ja onnellisena, ja sinä et?

— Voi, syystähän kärsin rikoksistani. En voi kadehtia niitä, jotka ovat paremmin eläneet. Meille kullekin mitataan ansiomme mukaan.

— Eikö sydämessäsi ole yhtään joulun juhlatunnelmaa?

— Kuinkapa täältä tunnelman löytäisin, kolkkojen muurien sisältä. Eivätkä tunnelmat minua sitäpaitsi pitkällekään auttaisi. Mitäpä hyötyä siitä olisi, kun sydän kuitenkin on tyhjä ja pimeä?

Taas alkoivat kyyneleet vuolaina virrata miehen poskille. Mutta silloin Joulurauha hiipi hiljaa hänen sydämensä ovelle ja aukaisi sen. Ja katso, pian täytti kirkas valo suruisen sydämen. Ihmellinen rauha virtasi levottomaan mieleen. Mies avasi Raamatun ja luki kynttilän häilyvässä valossa: "... Älkää peljätkö, sillä katso, minä ilmoitan teille suuren ilon, joka on tuleva kaikelle kansalle: Teille on tänä päivänä syntynyt Vapahtaja ..."

Onnellisena mies polvistui kovalle lattialle ja kiitti siitä, että Jumalan joulurauha riitti hänellekin, kelvottomalle, kiitti, että Jumalan armo oli häntäkin varten.

Ja pieni jouluenkeli liiteli sydän riemua tulvillaan taivaan saleihin viemään ilosanomaa ihmisestä, jolle kelpasi Jumalan lähettämä suuri joululahja.

E. G. GULIN

"IHMISIKSI"

joulutervehdys somerolaisille

Tampereen hiippakunnan piispa E. G. Gulin suoritti syyskuun alkupäivinä piispantarkastuksen ja uuden hautausmaan vihkimisen. Tarkastuksen yhteydessä hän tutustui mm. Someron keskustan uusiin koulurakennuksiin, Kuivamaito Oy:n tehtaaseen, Tiilitehtaaseen ja Someron Museoon, jossa hän kiireestään huolimatta viipyi varsin pitkän ajan kiinnostuneena tutustuen Riutan torppaan ja sen esineistöön.

Viherjauhotehtaallakin ilmeni piispa Gulin'in erinomainen kyky lähestyä ihmistä. Siitä kertoo Valo Saikun ottama kuva piispasta ja Sulo Järvisestä.

"Olkaa ihmisiksi, lapset!" — Ehkä viimeksi tänään nämä sanat on lausuttu kodeissamme.

Mitä merkitsee "ihmisiksi oleminen"? Ihmisiä on monenlaisia, eikä heistä kaikista ole esikuviksi.

Ihmisen ongelmaa tiedemiehenä tutkinut Erik Ahlman sanoo, että laskemme syystä uuden ajanlaskun alkaneen Kristuksen syntymästä: hän osoitti ratkaisevasti "varsinaisen minämme" laadun. Hän toi ihmisyyden maailmaamme.

Huomiomme kiintyy esim. siihen, ettei hän koskaan sormi pystyssä nuhdellut ketään luokseen tulevaa. Hän hyväksyi jokaisen tulijan, hyvän ja pahan.

Onko tämä totta? — kysynee joku. Eikö hän jyrissyt farisealaisille, joista hän piirsi lähtemättömästi mieliimme jääneen kuvan? — Oikein, tämä on totta. Mutta hepä eivät tulleetkaan asioissaan hänen luokseen, vaan jäivät itseensä tyytyväisinä, omahyväisinä oheen. Yhtä totta on, että hän ystävänä puhutteli jokaista luokseen tulevaa.

Tässä oli hänen valtansa salaisuus. Seimen lapsesta näkyy, ettei suurinta ole ulkonainen voima, ei sivistys eikä järjen valo, vaan tulosta kysymätön uhrautuva rakkaus. "Siinä rakkaus on, ei siinä, että me rakastimme Jumalaa, vaan että hän rakasti meitä ja antoi Poikansa meidän syntiemme sovitukseksi."

Joulu keskittyy tähän sanomaan. Jumala ei kysy meiltä lupaa saada meitä rakastaa. Hän ei liioin rakasta ainoastaan hyviä, vaan myös pahoja, meitä kaikkia, millaisia lienemmekin. Eikä hänen rakkautensa muutu, vaikka me muuttuisimmekin. Tästä syntyy Joulun suuri ilo.

Sellainen oli seimen lapsi, "ihminen" sanan varsinaisessa mielessä. Samaa ihmisyyttä Joulu kysyy meiltä.

Etsimmekö todella elämän varsinaisia perusteita? Teemmekö työtä ihmisiä toisistaan erottavien kuilujen tasoittamiseksi? Olemmeko valmiit luopumaan vihasta meitä loukanneita kohtaan? Tunnemmeko kuuluvamme ihmiskunnan suureen perheeseen kantaen yhteisiä taakkoja Rauhan valtakunnan tulemiseksi maailmaan? Silloin olisimme Joulun mielen mukaan ihmisiä. Jumala itse Joulunne Somerolla siunatkoon!

KENKÄKAUPPA V. PELTOMÄKI
puh. 45 075
suosittautuu

Urheilutarvikkeet erikoisliikkeestä
URHEILU-Saukko

Erikoisliike paikkakunnalla
SOMERON VÄRI JA TAPETTI
puh. 45 140

Toivo Puuska
puh. 45 435

HÄNTÄLÄN OSUUSMEIJRI
puh. 43 668

Auto-Arvela Oy
TB-huoltoasema, myy autonrenkaita, akkuja ja tarvikkeita.
Suositellaan
Somero, puh. 45 411

* Hyvää joulua
* toivottaa
Kampaamo Eeva
puh. 45 441

SOMERON HUOLTO OY
puh. 45 014 — 45 121.
Ajanmukainen huolto- ja varaosapalvelu
ESSO-huolto.

REINO NURMI
Maito-, liha- ja sekatavaraliike
puh. 45 174.

RADIO JA TV HUOLTO — SÄHKÖTARKASTUSLAITOKSEN HYVÄKSYMÄ
Sähkötarkastuslaitoksen hyväksymä radio- ja televisiohuolto.
Someron Sähkö & Kone
Leo Laine, puh. 45 106 ja 45 160

JAATILAN AUTOKORJAAMO
puh. 45 407
suorittaa kaikkia autoalan korjaus- ja maalaustöitä.

Somer-Sähkö
Vaartio & Joronen
puh. 45 380.

Someron Kuljetus Oy
PUH. 45 047
Suoritamme kaikenlaisia kuljetuksia ja kuormauksia sekä välitämme polttoöljyä

HYVÄÄ JOULUA TOIVOTTAA
Kukkakeskus
puh. 45 385 ja 45 293

T:mi J. M. TUOMINEN
PUH. 45 182
Polkupyöriä, mopedeja
moottorisahoja, ompelukoneita

HYVÄÄ JOULUA JA ONNELLISTA
UUTTA VUOTTA
Torkkola Oy

SEKATAVARAKAUPPA
O. LEHTI
HÄNTÄLÄ - PUH. 43 676

HYVÄÄ JOULUA JA ONNELLISTA
UUTTA VUOTTA TOIVOTTAA
Aarno Laine
Puh. 43 350

Someron Saha Oy
PUH. 45 029

Muodikkaat leningit joka tilaisuuteen
valmiina varastosta tai tilaustyönä
Leninki- ja Asusteliike
Terttu Taurén
puh. 45 410

Hyvää Joulua toivottaa
Someron Kivi
PUH. 45 489

valokuvaaja
olavi virtanen
somero
kuvauksia joulunakin
suurkopiokone

HYVÄÄ JOULUA
asiakkailleen toivottaa
Somerpala

HYVÄÄ JOULUA
asiakkailleen toivottaa
Lasten Asuste

REINO KORPINEN

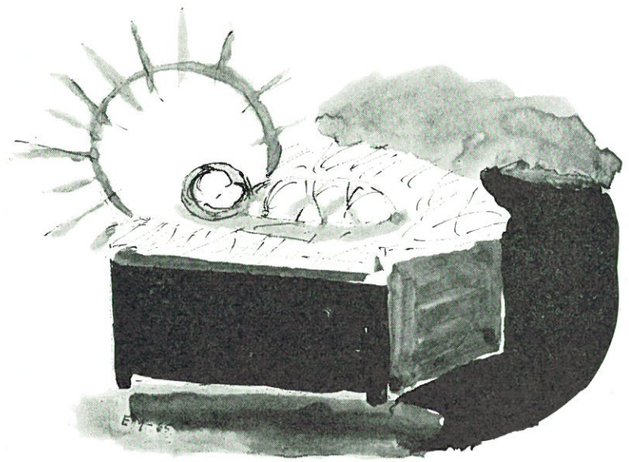

"Ja tämä on teille merkkinä"

Tapaninpäivänä vuonna 1739 kuoli Someron tähän mennessä historiallisesti ehkä merkittävin henkilö, lääninrovasti Jaakko Ritz. Kuten tunnettua hän toimi Isonvihan aikana Turun piispan asemassa ja tehtävässä. Yhteydet emämaahan Ruotsiin olivat huonot. Niinpä hän eräälle vakinaisen papinviran tavoittelijalle sanoi näistä yhteyksistä: "Asioista saadaan tietoa sen verran kuin niistä meren yli lentäneet pääskyset kertovat." Emämaa oli, mutta yhteydet olivat heikot.

Jouluna on juuri yhteyksistä kysymys. Nekin kodit, joiden keskinäinen yhteys on ollut varsin heikko, muistavat silloin toisiaan joulukorteilla. Yhteys vahvistuu taas jossakin määrin. Olisiko tämä tapa heijastusta siitä yhteydenotosta, jonka Jumala suoritti jouluyönä? Vaikea sanoa, mutta joka tapauksessa joulun tapahtuma vaikutti ja vaikuttaa jatkuvasti ihmisten keskinäisiin suhteisiin.

Ennen kaikkea se on merkki Jumalalta. Meidän maassamme tuon tuostakin joku ihminen joutuu kadoksiin. Laajoihin etsintöihin ryhdytään ja toivotaan löytyvän merkkejä, jotka voisivat viitata kadonneen olinpaikkaan. Pienikin merkki otetaan varteen. Se virittää ja vahvistaa toivoa kadonneen löytämisestä.

Joulun tapahtuma ei ole mikään pieni merkki. Se ei ole vain merten yli lentänyt pääskynen. "Jumala oli Kristuksessa." Se on suuri merkki, mutta se ei pyri kumoamaan sääntöä: "Autuaita ovat ne, jotka eivät näe ja kuitenkin uskovat." Jeesus sanoi aikalaisilleen: "Tälle sukupolvelle ei anneta muuta merkkiä kuin Joonaan merkki." Joonaan merkki oli Jeesuksen kuolemaan ja ylösnousemukseen viittaava merkki. Jumalan edessä me emme voi pitää itseämme Vapahtajan sukupolvea ansioituneempina. Siksi mekään emme voi saada järkeämme ja luontouskonnollisuutta tyydyttävää merkkiä. Näyttää siltä, että uskomme perustukseksi yhä keskeisemmin tulee nyt vain jumalallinen inkarnaatio ja "interventio", s.o. Jeesus. Merkkiä siis vielä aivan kuin pelkistetään.

"Tämä on teille merkkinä: Te löydätte lapsen kapaloituna ja seimessä makaamassa."

Kansallismuseossa on runsaasti Someron keskiaikaista kirkkotaidetta. Vanha kirkon alttarikaappi on varsin jouluaiheinen. Viime kesänä, käydessämme siellä saksalaisten nuorten kanssa, kiintyi huomio siihen, miten keskiaikainen taiteilija — kuka hän sitten lieneekin ollut — oli pyrkinyt Jeesus-lasta esiintuomaan. Lapsi aivan kuin paistoi kuvasta. Taiteilija, kuten kaapin teettäjäkin, oli selvästi nähnyt asiat. Jeesus on pääasia. Hän on kaikille sukupolville — ei siis vain keskiajan somerolaisille vaan myös nykysomerolaisille — "pelastuksen merkki, merkki Jumalalta" (Filipp. 1:28). Ken siihen katsoo, hänen ei pidä kuoleman.

Sisällys

VÄLITUNTITUUMAILUJA	Unto Koivaara
JA TÄMÄ ON TEILLE MERKKINÄ	Reino Korpinen
IHMISIKSI	E. G. Gulin
JOULURAUHA	Kirsti Inkinen
TAAS JOULU ON	Tyyne Määttänen
JOULUN ODOTUKSESSA	Pilke
SANA JOULUSTA	Ester Ahokainen
KOHTAUS KIVELIÖSSÄ	Yrjö Niemelä
KUN VOI TULI KORTILLE	Pirre
NYT SE SAA RIITTÄÄT	Harttu
BANAANIPUUN ALLA	Antipas
NEITTYMAARJAN SÄNKYRUAHO	Kaarina Pollari
SOMERON VANHIMMAT SANOMALEHTIUUTISET	Aulis Oja
HEVOSTAAN VAHVEMPI	Pekka Kujanpää
NÄIN ALKOI SOMERON YHTEISKOULU ..	J. H. Peltokallio
ILO PINTAA	Raija Romu
RIUTAN TORPAN ISÄNTÄVÄISTÄ	Tapio Horila
TYYTYVÄISYYS	Joh. Martin Miller, suom. M. L.
VANHAA HÄRKÄTIETÄ ETSIMÄSSÄ	Unto Koivaara
SOMERON-SOMERNIEMEN KANSALLISPUKU	Kerttu Hovila
KOTI JA KOULU KASVATTAJINA	Helje Horila
KOTISEUTU	Veli-Pekka Ylänkö
SOMERO KOSKELAISPOJAN NÄKÖKULMASTA	Tompan Tuomo
MITÄ OLIVAT KIHUPYHÄT	Mikko Mäkirinne
SOMERON OPETTAJAYHDISTYKSEN 60-VUOTISTAIPALEELTA	Unto Koivaara
PIENOKAISTEN JOULUVIRSI	V. Havas — H. Kantola

KEMIKALIA
C. E. Lindqvist
puh. 45 118.

PARTURI-KAMPAAMO
K. Kulmala
puh. 45 464.

UNTO LAAKSO
puh. 45 141.

Tamiolan Kauppa
puh. 43 255.

Mäkelän Parturiliike
puh. 45 316.

Someron Pesula
puh. 45 313.

* Hyvää
* Joulua
* toivottaa
AUTOKORJAAMO
U. VIRTA

* HYVÄÄ
* JOULUA
* TOIVOTTAA
A. Valtaharju

Kultelan Tiiliputki
U. KANKARE & POJAT

Y. LEMBERGIN
KONE- JA AUTOKORJAAMO
puh. 45 395.

Hyvää Joulua toivottaa
HONGISTON
LEIPOMO

Tervettä Joulua
* toivottaa *
Someron Apteekki

SOMERRISTIKKO – *kuvaristikko ilman kuvia*

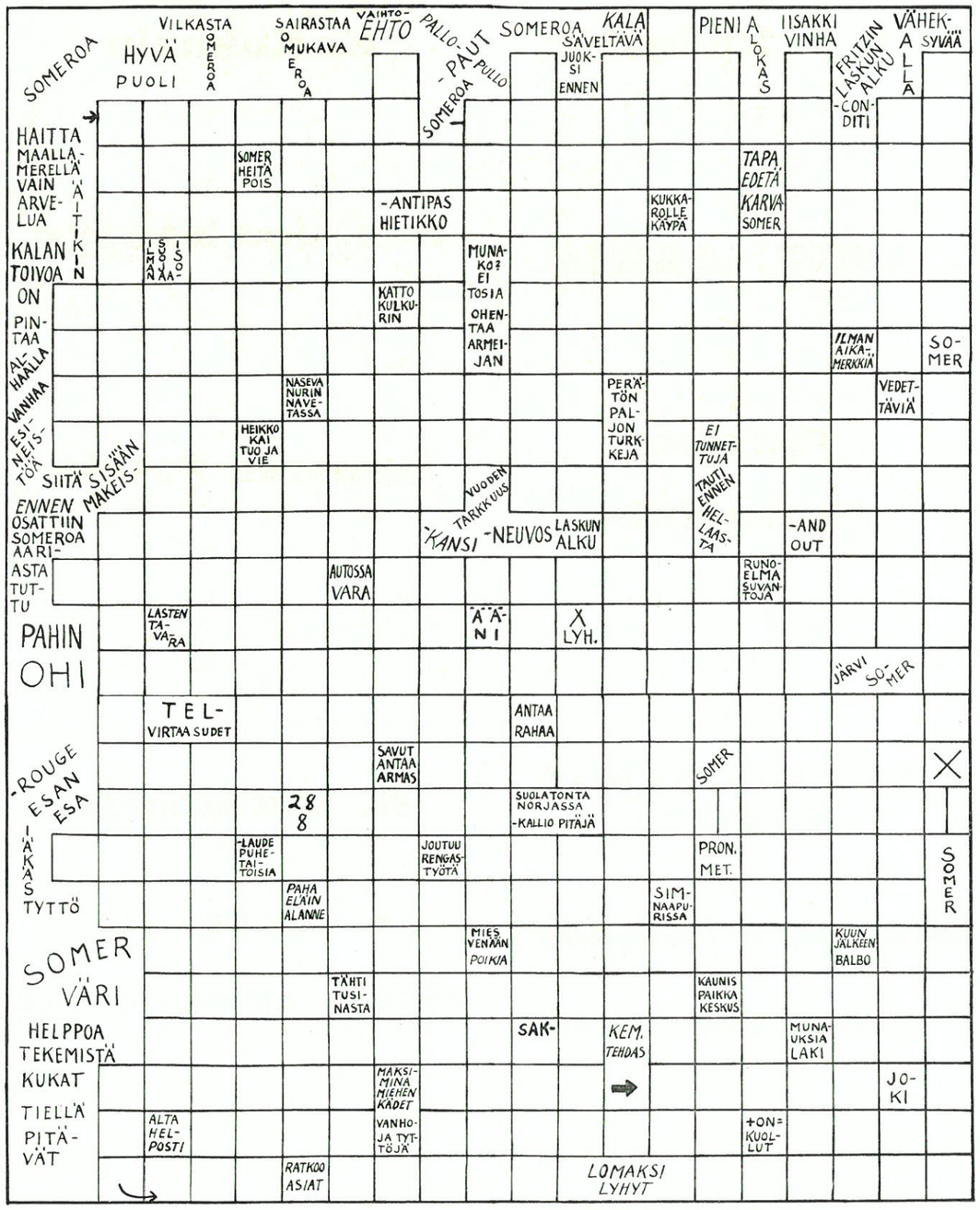

Somerristikkoon sisältyy 24 Someron seutuun liittyvää nimeä, kyliä ym. Kuvaton se ei ole piirustustaidottomuuden takia, vaan sen takia, että tekijän mielestä on liian helppoa kirjoittaa aasi vastaavan kuvan alle. — Ratkaisut 15. 1. mennessä os. Someron Joulun toimitus, palkinnot 15, 10, ja 5 mk. — Someron seudun sanojen nimikkeinä on vain Someroa tai Somer.

Someron Joulu

1965

TOIMITUS Unto Koivaara

KUVITUS Ella Matilainen

Julkaisija
Somero-Seura

Välituntituumailuja toimituksessa

Lehden nimi on Someron Joulu. Tämä ei siis olekaan Joulu-Somero. Se merkitsee sitä, että Somero on ensin ja sitten vasta joulu. Onhan tässä hiukan jouluakin, mutta pääasiana on Somero, kotipitäjä. Joululehtiä ilmestyykin aivan riittävästi, sellaisia, jotka ovat kannesta kanteen täynnä joulua ja joulutunnelmaa.

*

Eikö Someron Joulu siis olekaan joululehti? — Onhan toki. Se ilmestyy jouluksi, ja jouluna sitä silmäillään tai peräti luetaan lähes jokaisessa somerolaiskodissa, vieläpä ulkomailla asuvien entisten somerolaisten kodeissa. Uskon tämän lehden antavan oman tärkeän lisänsä niin entisten kuin nykyistenkin somerolaisten jouluun. Kuuluvathan joulu ja kotiseutu niin läheisesti yhteen.

*

Joulua on vähemmän mutta Someroa sitä runsaammin. Sitä on jopa sanaristikossakin. Kirjoitukset kertovat Somerosta ja somerolaisista, tai sitten kirjoittaja on somerolainen. Usein molemmat puolet yhtyvät samassa kirjoituksessa. Voisikin sanoa, että Someron Joulu on suuremmassa määrin kotiseutujulkaisu kuin joululehti.

*

Mihin kotiseutujulkaisua tarvitaan? — Alku jo antaa aavistaa, mitä mahdollisuuksia julkaisulla on. Monet kirjoitukset tallettavat ja valaisevat nykysomerolaisille kotipitäjän menneisyyttä. Yleisesti tunnustetaan, miten suuri merkitys ihmisen toiminnalle on sillä, että hän tuntee olevansa suuren, yhteisen työn jatkaja eikä vain irrallinen ja samantekevä, hetkisen täällä viipyvä "yksityishenkilö". Edellinen käsitys antaa intoa työhön kotiseudun kehittämiseksi, jälkimmäisen seurauksena on usein velttous ja statistin osaan jättäytyminen, mikä ei ole hyväksi yksityiselle eikä yhteisölle.

*

Somero on maanviljelyspitäjistä ensimmäisiä. Viljelys on kulttuuria. Ilmestyneet Someron Joulut kertovat tulevillekin polville, että Someron viljelys eli kulttuuri oli 1900-luvun jälkimmäisen puoliskon alussa muutakin kuin maanviljelystä. Opittua kirjoitustaitoa ei käytetty vain henkikirjoitus- ym. lomakkeiden täyttämiseen tai erilaisten avustusanomusten tekemiseen. Voidaan myös päätellä, että lukutaitoa käytettiin ja että kotiseututunne oli voimakas, koska kotiseutujulkaisu tuli lähes jokaiseen kotiin.

*

Voimakas kotiseututunne — se on tärkeä toiminnan käynnistäjä ja viihtyvyystekijä. — Jos kuntamuoto olisi kauppala, niin tunnettaisiin "ylemmyyttä", kertoi paikallinen lehti allekirjoittaneen sanoneen. Tarkistamattomien haastattelujen muuttuminen tunnetaan. Tässä tapauksessa oli tuo ylemmyys- sana sellainen, jota keskustelussa ei edes mainittu. Ei kotiseututunne saa olla mitään ylemmyyttä, vaikkakin on hyvä, jos rehellisesti voi olla jossakin määrin ylpeä kotipaikkakunnastaan ja sen saavutuksista. Sama koskee myös koko armasta isänmaatamme. Päinvastainen mieliala onkin vaikuttavana tekijänä ulkomaille suuntautuvaan muuttoliikkeeseen. — Kotipitäjämme osalta meidän tulisi voida yhtyä viime Someron Joulussa olleeseen Kaarina Pollarin lausumaan: "Torestakkin hyvä pitäjä. Em mää kauneemmin tul enkä san."

*

Tuumailujeni päätteeksi esitän omasta ja Somero-Seuran puolesta kiitokset kaikille niille, joiden työn tuloksena toinen Someron Joulu on saatu ilmestymään. Heidän nimensä näkyvät lehdessä, ja ilmoitussivut muodostavat hyvin tärkeän osan nimiluettelosta. Älköön unohdettako myöskään kansakoulujen oppilaita, jotka lehden levittämisestä huolehtiessaan ovat tehneet kotiseututyötä erinomaisella tavalla.

Niin edellä mainittuja tekijöitä kuin lukijoitakin kiittäen ja hyvää kotiseudun joulua toivottaen

TOIMITTAJA

MAATALOUDEN ASIOISSA
METSÄTALOUDEN ASIOISSA
RAKENNUSASIOISSA
PALKKA-ASIOISSA
LAPSILISÄASIOISSA
KANSANELÄKEASIOISSA
LAINA-ASIOISSA
NOTARIAATTIASIOISSA

Suoraan sanoen kaikissa nykyajan pankkipalveluasioissa askeleet johtavat säästöpankkiin — koko perheen pankkiin.

Tarpeiden tyydyttäminen ilman säästämistä on useimmiten ja useimmille tavallisille ihmisille mahdotonta. Toiveet toteutuvat säännöllisen säästämisen avulla. Säästöpankki antaa säästäjilleen myös lainoja, jolloin matka odotettuun tavoitteeseen lyhenee puolella. Asiakassuhde on siis rahanarvoinen asia ja parhain suositus laina-asioissa.

Jatkuva säästäminen tuo tyydytystä ja kannustaa harkittuun rahankäyttöön.

Säästöpankki on säästäjän asialla, hänen luottamusmiehensä.

Tervetuloa säästöpankkiin — kotiseudun tuttuun taloon.

Hinta 2,50

PIENOKAISTEN JOULUVIRSI

VÄINÖ HAVAS — HERMAN KANTOLA

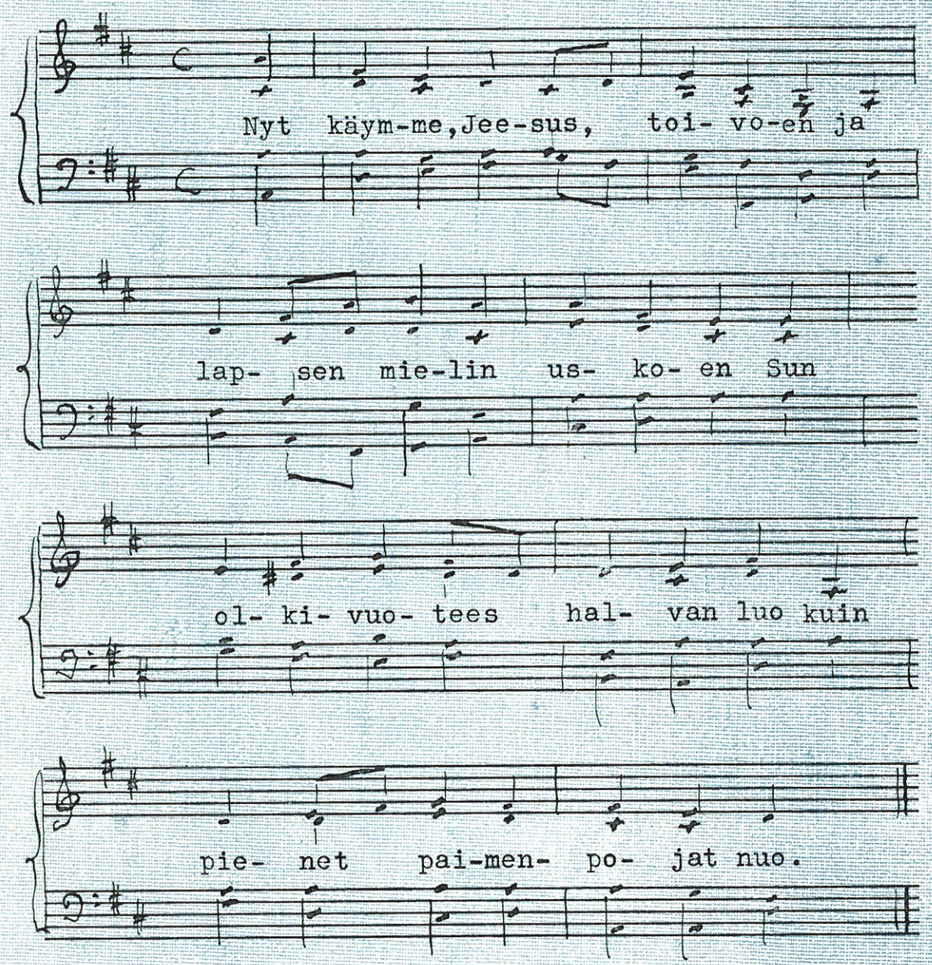

Me tuomme halvat lahjamme:
Vain vapisevat virtemme.
Vain synnin syömät sydämet
on ainoot omat antimet.

Oot köyhän lapsen rikkaus
ja surussamme lohdutus.
Kun emme lahjaa antaa voi,
Sun joululahjaks' taivas soi.

Somerpaino - Somero 1965

Someron Joulu

1965